

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Selvitys murrosikäisten kokemuksista omasta koulu-
ryhmästä**

Aleksi Kaminskij & Jaakko Leppänen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Marraskuu / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Aleksi Kaminskij & Jaakko Leppänen	Sivumäärä 40 ja 11 liitesivua
Työn nimi Selvitys murrosikäisten kokemuksista omasta kouluryhmästä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kristiina Vesama	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu, Jari Vesanen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää murrosikäisten nuorten kokemuksia, tunteita ja ajatuksia omasta kouluryhmästään. Nuoria kuulemalla oli tarkoitus löytää erilaisia tapoja kehittää kouluryhmien hyvinvointia sekä osallisuutta koulutyöskentelyssä. Otoksenamme oli Tohmajärven Tietäväisen peruskoulun 7A- ja 7C-luokkien oppilaat.</p> <p>Opinnäytetyön tuotoksena syntyi toiminnallisia harjoitteita sisältävä diaesitys, jossa esitellään kolme erilaista tapaa edistää kouluryhmän hyvinvointia sekä osallisuuden kokemusta. Tuotoksen harjoitteiden pohjalla on käytetty aineistoa, jota keräsimme kolmeltatoista haastatellulta oppilaalta. Tuotos on laadittu sillä ajatuksella, että sitä voi käyttää tarvittaessa joko peruskoulun opettaja tai koulunuorisotyöntekijä.</p> <p>Työn tilaaja on Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu. Tilaus perustuu koulun vararehtorin ja erityisopettajan havaintoon ryhmien voinnista. Koulun suorituskeskeisessä ympäristössä oppilaiden näkökulman sekä hyvinvoinnin huomioiminen ryhmässä oli se asia, johon opinnäytetyössämme paneuduimme.</p>	
Asiasanat ryhmä, nuoruus, nivelvaihe, koulunuorisotyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree programme of civil activities and youth work

ABSTRACT

Author Aleksi Kaminskij & Jaakko Leppänen	Number of Pages 51
Title The study of teenagers experiences of their own school group	
Supervisor(s) Kristiina Vesama	
Subscriber and/or Mentor Tohmajärvi Tietäväinen school, Jari Vesanen	
Abstract <p>The purpose of this thesis is to take a closer look of teenagers experiences, feelings and thoughts of their own school group. The idea is to find different ways to develop school groups, well-being and inclusion in school work by hearing the youth. The sample we examined was Tohmajärven Tietäväinen elementary school 7A and 7C classes.</p> <p>The output of our thesis resulted a slide show with functional exercises which presents three different ways to promote well-being and the feeling inclusion in a school group. The basis of the exercises consists of material that we collected from thirteen student interviews. The output is based on the thought that it can be used by either the primary school teacher or school youth workers.</p> <p>The client of our thesis is Tohmajärven Tietäväinen School. The order is based on the school's vice-principal and special education teacher's findings of the groups. The student point of view and the welfare of the students is the focus of our study mainly because school environment is mainly focused on results and achieving.</p>	
Keywords group, youth, transitional phase, youth work in school	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu	6
1.2 Nuorisotoiminta Tohmajärven koulussa	9
2 TIETOPERUSTA	11
2.1 Nuoruus	11
2.2 Nivelvaihe	14
2.3 Ryhmä	15
3 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	17
3.1 Kehittämistyön tavoite ja tarkoitus	18
3.2 Aineiston keruu	19
3.3 Aineiston analyysi	22
4 TULOSTEN TARKASTELU	22
4.2 Nuoren suhtautuminen omaan ryhmään	25
4.3 Kokemukset omasta ryhmästä	26
4.4 Oman ryhmän tärkeys	28
4.5 Ryhmän vaikutus omaan oppimiseen	29
5 NUORISOTYÖN JA KOULUN YHTEISTYÖ	30
5.1 Yhteisöpedagogi kehittämässä oppivaa ryhmää	32
5.2 Yhteisöpedagogin rooli kouluympäristössä	33
6 OPINNÄYTETYÖN TUOTOS	35
6.1 Tuotoksen tehtävä ja tarkoitus	36
6.2 Tuotoksen kuvailu	36
6.3 Tuotoksen sovellettavuus	38
7 LOPUKSI	39
7.1 Oman työn arviointi Aleksii Kaminskij	39
7.2 Oman työn arviointi Jaakko Leppänen	40
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Ryhmällä, kuten esimerkiksi urheilujoukkueella, työyhteisöllä, järjestön tai yhdistyksen jäsenillä on ensisijaisesti kaksi tavoitetta: asiataavoite ja tunnetavoite. Asiatavoite tai toiselta nimeltään tehtävätavoite käsittää tuloksellisuuden ja päämäärien saavuttamisen ja tehokkuus on tämän tavoitteen kannalta olennaista. Tunnetavoite puolestaan tukee tai heikentää asiataavoitteen toteutumista. Mikäli ryhmän sisäinen koheesio eli kiinteys on heikko ja ryhmän jäsenten väliset suhteet ovat jännittyneet, asiataavoitteen saavuttamisesta tulee vaikeaa tai se ei tuota ryhmälle palkitsevaa tunnetta. Toisaalta ryhmän sisäisiä jännitteitä tutkimalla, niihin puuttamalla ja niitä purkamalla ryhmän hyvinvointia voidaan parantaa ja näin ryhmän toiminnasta tulee samalla sen jäsenille mielekästä että tavoitteiden kannalta tuloksellista. (Kopakkala 2011, 18.)

Karkeasti voidaan jaotella tilannetta niin, että esimerkiksi yritysmaailmassa asiataavoite ruumiillistuu yrityksen toimitusjohtajaan ja tunnetavoitteesta päävastuuta kantaa yrityksen henkilöstöjohtaja. Yritysten sisällä on huomattu työyhteisön yhteenkuuluvuuden tunteen merkitys työn tuloksellisuuden kannalta. Hyvinvoiva työyhteisö tuottaa enemmän tuloksia kuin puhtaan suorituskeskeinen ja työntekijöiden hyvinvoinnin laiminlyövä ilmapiiri.

Opinnäytetyömme lähestyy Tohmajärven Tietäväisen peruskoulun seiskaluokkia edellä mainitusta tulokulmasta. Koulujen luokat ovat ryhmiä, jotka eivät perustu vapaaehtoisuuteen vaan oppivelvollisuuslakiin ja ryhmien asiataavoitteet perustuvat opetushallituksen laatimaan opetussuunnitelmaan. Luokanvalvojaa tai tuntiopettajaa voidaan pitää kulloisenkin oppiaineen johtajana, asiataavoitteen vetäjänä. Kenen vastuulle jää tunnetavoitteen toteutuminen, eli huolehtiminen siitä, että ryhmä voi hyvin, on kiinteä ja sen jäsenet ovat motivoituneet ja sitoutuneet ryhmän toimintaan?

Ryhmässä työskentely kuuluu myös nuorisotyön luonteeseen. Lähtökohtaisena ajatuksena on se, että ryhmässä, jossa jokainen tuntee olonsa kotoisaksi, arvostetuksi ja turvalliseksi, on vapaata kasvaa ja kehittyä. Siksi yhteisöpedagogi, joka on yhteisöllisyyden, osallisuuden sekä sosiaalisen vahvistamisen asiantuntija, sopii luonte-

vasti kouluympäristöön, jossa vertaisryhmät sekä kohtalontoverit, näkökulmasta ja asenteesta riippuen, muodostavat rakentavat puitteet oppimiselle.

Nuorisotyön merkittävin hyöty ei kuitenkaan kohdistu nuorisotyöntekijöihin tai koulun henkilöstöön, vaan koulun ja nuorisotilojen avainhenkilöihin, nuoriin. Koulussa työtään tekevä nuorisotyöntekijä on kompakti ratkaisu moniin sellaisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin, joihin opettajan voimavarat eivät opetustyön rinnalla riitä. Kaiken lisäksi nuorisotyöntekijä pääsee koulussa työskentelemään olosuhteissa, joissa voi yhdellä kerralla tavoittaa ja kohdata koko ikäluokan.

Opinnäytetyömme tuo esiin koulunuorisotyön tavoitteita ja yhteisöpedagogin rooleja koulussa ja niitä tekijöitä, joita rakentava yhteistyö moniammatillisessa koulu yhteisössä edellyttää. Työelämän näkökulmasta se avaa nuorisotyötä sekä yhteisöpedagogin osaamista Tohmajärven Tietäväisen koulun henkilökunnalle sekä hahmottelee työmme teoreettista kivijalkaa koulussa toteutuvalle nuorisotyölle. Opinnäytetyön tuotoksemme avulla uusia toimenpiteitä on mahdollisesti toiveiden mukaan helpompi lähteä viemään eteenpäin Tietäväisen koulussa yhteisymmärryksen ja tarpeellisen tiedon pohjalta.

Siinä missä koulun perinteinen suoritus- ja tuloskeskeinen opetus vie mahdollisuuden nuorten tarpeiden kuuntelulta ja aidolta oppilaslähtöiseltä toiminnalta, yhteisöpedagogin edustamaa nuorisotyötä eivät sido yhtä tiukasti oppiaineille määrätyt tavoitekuvaukset. Yhteisöpedagogi on se, jolla on aikaa keskittyä osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä nuorten yksilöllistenkin tarpeiden huomiointiin toteuttaen kuitenkin samalla koulun kasvatustavoitetta. Toisin sanoen yhteisöpedagogi on se, joka korostaa tunnetavoitteen merkitystä ja joka vie henkilöstöjohtajuutta kouluryhmien sisälle.

1.1 Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu

Opinnäytetyömme tilaaja on Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu. Koulussa on 7-9-luokkalaisia oppilaita yhteensä 172, joista seitsemännellä luokalla 48 ja 7-luokkia on kolme kappaletta: 7A-, 7B- ja 7C-luokat. Pienryhmien eli erityistarpeessa olevien oppilaiden lukumäärä sisältyy ennalta mainittuun kokonaislukumäärään. Luokanopetta-

ja koulussa on 24 henkilöä. Kahteenkymmeneen neljään opetustyötä tekevään henkilöön lukeutuu erityisopettajat, opinto-ohjaaja sekä niin kutsuttu mamu-ope eli maahanmuuttajien opettaja. Erityisluokilla on kolme erikoistunutta erityisopettajaa ja viisi koulukäyntiavustajaa.

Opetussuunnitelmaan kuuluu myös oppilashuolto, johon kaikki koulun aikuiset eli opettajat osallistuvat. Kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma on liitetty osaksi opetussuunnitelmaa Tohmajärven koulussa. Tavoitteena on saada opetushuolto toimimaan niin, että se on luonnollinen ja keskeinen osa toimintakulttuuria. Päämääränä pidemmällä aikavälillä tavoitteisiin kuuluu saada opiskeluhuollon korjaavaa toimintaa ennaltaehkäisevään työhön. Suunnitelmassa käytetään termiä opiskeluhuolto ja se kattaa sekä oppilas- että opiskelijahuollon niin esiopetuksessa, perusopetuksessa kuin lukiossa. Suunnitelma pohjautuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013) mikä astui voimaan 1.8.2014 toisella nimityksellä lyhennettynä OHL. (Vesänen 2015.)

Opiskeluhuollon tehtävänä on kehittää hyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria ja oppimisympäristöä sekä vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvu ympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja tarvittaessa tukea oppilasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajien kanssa. (Tietäväisen koulu 2015.)

Toiminnan lähtökohtana on turvallinen arki. Turvallinen arki sisältää koulun fyysisen ja henkisen turvallisuuden, jonka pohjana ovat koulun turvallisuus-, kriisi- ja opiskeluhuollon suunnitelmat sekä yhteisöllisyyttä edistävä toimintakulttuuri. Yhteisöllisyyttä edistetään kehittämällä koulun sisäistä vuorovaikutusta, mikä tarkoittaa vastuun ottamista kaikista oppilaista. Vanhemmat ja huoltajat nähdään voimavarana ja opettajilla tulee olla valmiuksia kohdata erilaisia perheitä. Erityisen tärkeää on ongelmien ennaltaehkäiseminen ja huolen varhainen puheeksi ottaminen. Yhteisöllinen tapa toimia luo turvallisuutta ja luottamusta kodin ja koulun välille. Yhteisöllisen toimintakulttuurin eräänä painopistealueena on oppilaiden osallisuuden edistäminen. (Tietäväisen koulu 2015.)

Oppilaan siirtyessä alakoulusta yläkouluun järjestetään nivelpalaverit tarvittavien tietojen siirtämiseksi. Nivelvaihteyden tavoitteena on, että työntekijät yhdessä huoltajien kanssa pitävät oppilaan opintopolun yhtenäisenä ja seurattavissa. Nivelvaiheissa oppilaan opetuksen järjestämistä koskevat tiedot siirretään lähettävältä koululta vastaanottavalle koululle. Vastuu siirrosta on lähettävällä koululla. Tiedonsiirtoluvasta tulee sopia huoltajien kanssa ja tiedonsiirtoasioissa noudatetaan henkilötietolain tietosuojamääräyksiä. (Tietäväisen koulu 2015.)

Tohmajärven Tietäväisen peruskoulussa on noin viidentoista vuoden ikäinen tukioppilastoiminnan perinne. Tietäväisen koulussa toimivat tukioppilaat pyrkivät vaikuttamaan hyvien kaverisuhteiden ja luokkahengen syntyymiseen sekä myönteisen ilmapiirin sekä yhteisvastuun lisääntymiseen koulussa. Tukioppilaat ovat turvallisia yhdeksäsluokkalaisia koulukavereita jokapäiväisessä kouluelämässä yläkouluun tuleville seitsemäsluokkalaisille. Tukioppilastyö on koulun opetus- ja kasvatustyöhön liittyvää ja sitä tukevaa toimintaa, jolla pyritään kehittämään kouluyhteisöstä mahdollisimman turvallinen, viihtyisä ja inhimillinen ympäristö kaikille siellä työskenteleville ihmisille. (Vesänen 2015.)

Tohmajärven tietäväisen peruskoulussa oppilaiden omatoimisuutta, yhteistyökykyä ja vastuuntuntoa on kehittämässä oppilaskuntatoiminta. Koulun oppilaskuntaan kuuluvat kaikki koulujen oppilaat, mutta oppilaskunnan toimintaa suunnittelee, johtaa ja toteuttaa oppilaista muodostettu oppilaskunnan hallitus sekä sen ohjaajana toimiva koulun opettaja. Erilaisella toiminnalla pyritään lisäämään oppilaiden välistä myönteistä ilmapiiriä ja yhteishenkeä. Oppilaskunnan tuottaman toiminnan tarkoituksena on myös antaa oppilaille mahdollisuus vaikuttaa erilaisiin koulun toimintoihin ja kouluyhteisön sekä ympäristön viihtyvyyteen omilla ideoillaan ja omalla työllään. (Vesänen 2015.)

Tietäväisen peruskouluilla on näin ollen jo pohjalla nuorten yhteistoimintaa ja osallisuutta tukevaa toimintaa. Kuitenkin monesti esimerkiksi tukioppilas- ja oppilaskuntatyöhön hakeutuvat jo valmiiksi aktiiviset nuoret. Yhteisöpedagogin tehtävä onkin innostaa kaikkia koulun oppilaita osallistumaan kouluyhteisön kehittämiseen. Tätä voidaan toteuttaa muun muassa erilaisia tapahtumia ja toimintaa suunnittelemalla ja

järjestämällä tai kouluympäristöä muokkaamalla viihtyisämmäksi. (Kauhanen 2011, 25)

1.2 Nuorisotoiminta Tohmajärven koulussa

Tohmajärven koulussa toimii koulun sisäinen nuorisotyötoiminta. Sisäinen toiminta perustuu tukioppilastoiminnan varaan. Päävastuun toiminnasta kantaa yksi opettajista ja muut opettajat ovat tarpeen vaatiessa mukana tukemassa toimintaa.

Ajatus toiminnassa perustuu elämiskasvatukseen eli toisella nimityksellä seikkailukasvatukseen. Ne toiminnassa mukana olevat koululaiset, jotka vastaavat järjestelyistä sekä toteutuksesta, ovat 8- ja 9-luokkalaisia tukioppilaita. Jokaisesta kahdeksannesta ja yhdeksännestä luokasta tukioppilaisiksi valitaan kaksi nuorta. Heitä koulutetaan ja opastetaan toimintaan kolmella eri tavalla. Ensimmäinen kouluttajaryhmä on elämysopettajat ja toinen koulutusryhmä on vanhemmat tukioppilaat sekä viimeinen, kolmas ryhmä on ”vanhat” eli 9-luokkalaiset (Talonen 2004, 1).

Elämyspedagogiikan tavoitteena on määritellä sekä kehittää elämänhallintaa, sosiaalisia taitoja sekä myönteistä minäkuvaa. Erotettuna elämyspedagogiikka tavoittelee (Talonen 2004, 2).

Yksilön kannalta kehittyviä ominaisuuksia ovat esimerkiksi:

- minätietoisuus
- oppimiskyky
- itseluottamus
- ohjeiden seuraaminen
- luottamus muihin
- tehtävän loppuun suorittaminen
- herkkyyys
- aistitoiminnot
- frustraation sieto
- motoriset toiminnot
- myötäeläminen
- päätöksentekotaito

Ryhmätasolla olevat tavoitteet:

- sosiaaliset taidot
- toisten huomioon ottaminen

- yhteistyökyky
- eri roolien ymmärtäminen
- vastuuntunto ja johtajuus
- auttaminen
- kunnioittaminen
- vuorovaikutustaidot

Tietäväisen koululla nuorisotyö toimii vakaalla pohjalla sekä antaa hyvän mahdollisuuden nuorille toimia siinä mukana. Opettajat toimivat ohjaajina ja nuoret toteuttajina. Tukioppilaat järjestävät erilaisia teemapäiviä sekä ovat vahvasti ja näkyvästi mukana elämysretkitoiminnassa. Elämysretkiä Tohmajärven koululla järjestetään seitsemäsluokkalaisten oppilaille syksyisin. Tarkoituksena on tukea sekä vahvistaa 7-luokkalaisten ryhmäytymistä, luokkahenkeä ja itseluottamusta. Opettajat pyrkivät jättämään oman roolin toiminnassa mahdollisimman vähäiseksi antaen nuorille toimintavapauden.

Tukioppilaiden näkemykset ja kokemukset ovat olleet erittäin positiiviset toiminnasta ja he haluavat olla toiminnassa täysin vapaaehtoisesti. Tukioppilastoiminnassa on mukana 14 oppilasta, jotka ovat 8- ja 9-luokilta. Tukioppilaat järjestävät itsenäisesti teemapäiviä. Tällainen on esimerkiksi Mun liike -kampanja, jolloin tukioppilaat järjestivät kaikille koululaisille liikunta-aktiviteettia välituntien aikana. Teemapäiviin kuuluvat myös elokuvapäivät, jolloin koululaiset pääsevät katsomaan elokuvia auditoriossa. Osallistuminen teemapäiviin on pysynyt hyvällä tasolla, sillä suurin osa koulun nuorista osallistuu teemapäivinä järjestettäviin tapahtumiin. Tukioppilaat suunnittelevat teemapäiviä ja muita koulun tapahtumia koulupäivien aikana, eli heillä on oikeus pitää kokouksia oppituntien aikana. Joinakin viikkoina kokouksia saattaa olla kaksi kertaa viikossa. Kokouksissa ei esiinny kiistoja tai isoja erimielisyyksiä ja nuoret kykenevät hoitamaan mahdolliset syntyneet erimielisyydet itsenäisesti oman ryhmänsä sisällä. Kokoukset eivät myös haittaa koulunkäyntiä. Nuoret arvostavat tukioppilastoimintaa ja tukioppilastoiminnassa olevat nuoret ovat valmiita toiminnan aikana ilmeneviin haasteisiin. Asiaan todennäköisesti vaikuttaa se, että tukioppilaat valitaan seitsemäsluokkalaisten kesken äänestyksellä. Äänestyksessä eniten ääniä saaneet pääsevät jatsoon. Lopuksi kaikilta jatsoon päässeiltä kysytään erikseen, haluavatko he lähteä mukaan toimintaan. Valitut tukioppilaat aloittavat tukioppilastoimintansa kahdeksannelle luokalle ja päättävät toimintansa yhdeksännen luokan päätyttyä. Tällä tavalla seitsemäsluokkalaisten pääsevät mukaan tukioppilastoimintaan.

Edellä mainitut asiat perustuvat ryhmäkeskusteluun kahden tukioppilaan kanssa. Mukana keskustelussa oli yksi yhdeksäsluokkalainen tyttö sekä yhdeksäsluokkalainen poika. Keskustelu oli vapaamuotoinen ja antoi mahdollisuuden meille sekä nuorille puhua avoimesti. Asteikolla yhdestä viiteen nuoret antoivat tukioppilaiden toiminnan arvosanaksi kolme ja puoli pistettä. Oma toiminta heidän arvostelunsa mukaan on viiden ja neljän pisteen tasolla. Kyseiset nuoret ovat innokkaasti mukana toiminnassa. Muut nuoret heidän mukaansa ovat sitoutuneita tukioppilastoimintaan ja haluavat olla kaikissa järjestelyissä mukana, mikäli heillä ei ole siihen suuria esteitä.

2 TIETOPERUSTA

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme kannalta keskeiset käsitteet. Opinnäytetyömme kohteena ovat nivelvaiheessa olevat nuoret ja heistä muodostuvat ryhmät. Tämän vuoksi kerromme nuoruudesta elämänvaiheena, avaamme nivelvaiheen käsitteenä sekä esittelemme ryhmäpsykologian perusasiat.

2.1 Nuoruus

Nuoruus mielletään ajanjaksoksi, joka kattaa noin ikävuodet 12-18, mutta se voi jatkua aina 22 ikävuoteen saakka nuoren itsenäistymisen kohdalla. Ihmisen elämänsaaraessa nuoruudella on tärkeä merkitys kehityksen kannalta. Nuoruuden aikana nuori hiljalleen irrottautuu lapsuudestaan ja tarkoituksena on saavuttaa oma ja persoonallinen aikuisuus. (Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2012.) Nuoruus voidaan jaotella myös kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen, jolla tarkoitetaan noin 11-14-vuotiaita, keskinuoruuteen, joka sijoittuu 15-18 ikävuoteen sekä myöhäisnuoruuteen, joka puolestaan tarkoittaa ikävuosia 19-25 (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 18).

Jokaiselle nuorelle nuoruusiän kasvu ja kehitys on omanlaisensa yksilöllinen prosessi, joka myös toteutuu sekä ajoittuu yksilöllisesti. Nuoruus ei tee muutoksia pelkästään nuoren kehossa, vaan myös nuoren mielessä, ajattelussa sekä tunteissa, minkä

takia nuoruutta luonnehditaan usein voimakkaaksi. Nuoruus vaikuttaa tämän kaiken lisäksi koko perheeseen ja tuottaa myös muutoksia muissa nuoren elinpiireissä.

Vaikka nuoruus psyykkisenä ja biologisena murrosvaiheena säilyykin melko ajattomana, mukailee se kulttuurisena ilmiönä myös senhetkistä ajan henkeä ja trendejä. Nykypäivän nuoret elävät esimerkiksi hyvinkin toisenlaisissa olosuhteissa ja maailmassa verrattuna omien vanhempiensa nuoruusaikoihin. Nykyajan nuorten elämää määrittelevät erityisesti seuraavat käsitteet: urbanisoituminen, kulutus, kulttuuri- ja viihdeteollisuus sekä mediat, globalisaatio, koulutus ja perheen muutokset. Tämä termistöjen yhteenliittymä tunnetaan myös nimellä modernin nuoruuden kulttuuriset koordinaatit. (Laine 2000, 187-190.)

Yleisen elintason kohenemisen myötä myös nuorilla on nykyisin enemmän varaa kuluttaa. Nuorista on muodostunut markkinoille tärkeä kohderyhmä, jolle monet mainokset ovat kohdennettu. Nykynuoria ei suotta kutsuta tärkeimmäksi kuluttajaryhmäksi, sillä shoppailusta ja kulutuksesta on tullut monelle nuorelle hallitseva osa elämää, jopa elämäntapa. Nuorten harjoittama kulutus ei kohdistu ainoastaan vaatteisiin, vaan myös muun muassa musiikkiin, tapahtumiin, elämyksiin, videoihin, tietokonepeleihin, pikaruokaan, ajan kuluttamiseen sekä ehostukseen. (Laine 2000, 187-188.)

Mikäli nuorelta itseltä kysytään, minkälainen on nuori, vastaus voi olla seuraavanlainen: "...rajumpi ja villimpi kuin vanhemmat ihmiset" (Aaltonen ym. 2003, 11). Tämä havainnollistaa esimerkillisesti nuoruutta ja käsitystä nuorista; se on rajua ja villiä aikaa. Tällä ajalla haetaan rajoja, etenkin koulussa ja kotona. Nuoruus on kuitenkin jokaiselle nuorelle yksilöllistä ja erilaista. Nuoruus ei ole aina jokaisen nuoren kohdalla tismalleen samanlaista, kuin se on jollain toisella nuorella ollut. Tästä huolimatta tietyt nuoruuden lainalaisuudet toistuvat jokaisen nuoruudessa: nuoren keho muuttuu fyysisesti ja monesti uhmakkuus ja rajojen koettelu lisääntyvät.

Se, kuinka jokainen kokee ja muistaa nuoruuden eri tavalla, osoittaa myös kuinka yksilöllistä nuoruus on. Nuoruus on jokaisella omakohtainen ja siihen liittyy myös omakohtaisia kokemuksia. Sitä voidaan muistella seikkailuna, onnellisena ajanjakso-

na, kun taas joku toinen voi muistaa saman vaiheen hankalana kriisinä tai joku ehkä niin kutsutusti ujona aikana. (Aaltonen ym. 2003, 13.)

Nuoruus on kuitenkin ainutlaatuinen elämänvaihe - nivelvaihe aikuisuuteen. Kyseisen siirtymävaiheen kuluessa nuori kehittyy niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti. Holistisessa ihmiskäsityksessä nuori määritellään fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden muodostamana kokonaisuutena. Nuoruus on elämänvaihe ja nuoriso aikansa sukupolvi eläen tietyssä ajassa sekä ympäristössä kyseistä elämänvaihetta. Nuoruusvaiheessa nuori niin ikään muokkaa ympäristöään sekä itseään sopivaksi aikuisuutta varten. (Aaltonen ym. 2003, 13-14.)

Nuoruusvaiheen pituutta on mahdotonta yksiselitteisesti ja yleispätevästi rajata, sillä se vaihtelee yksilöittäin. Eroavaisuuksia nuoruuden pituudessa on myös havaittavissa eri kulttuurien mukaan. Kulttuuri määrittelee muun muassa sen, kuinka pitkään on hyväksyttävää viettää nuoruuttaan ja olla nuori. Myös yhden ja saman kulttuurin sisällä, jopa samassa perheessä nuoruus on mahdollista nähdä, kokea ja elää eri tavoin. Esimerkiksi perheen toinen nuori voi kasvaa uhmakkaasti löytäen kuitenkin harmonian itsensä ja elämän välillä verraten nopeasti, kun perheen toinen nuori voi puolestaan elää nuoruuden täysin eri tavoin etsien itseään pitkään ja rauhallisesti ilman merkittävämpiä kriisejä. (Aaltonen ym. 2003, 13.)

Nuori käy läpi elämässään runsaasti uusia ja vaativiakin asioita, jolloin puhutaan nuoruusiän kehitystehtävistä. Nuoruuden kehitystehtäviin kuuluvat esimerkiksi aikuistuvan ja muuttuvan kehonkuvan hyväksyminen, seksuaalisen identiteetin jäsentäminen, vanhemmista irrottautuminen, itsenäistyminen, oman paikkansa löytäminen sekä katseen suuntaaminen tulevaisuuteen. Nuoruusiän kriisit ratkaissut nuori osaa omatoimisesti huolehtia itsestään ja tasapainoisesti muista.

Nuoren, nuoruuden ja nuorison rinnalle synonyymeinä ovat tulleet termit murrosikä ja murrosikäinen. Puhekielessä murrosikäisiä kutsutaan usein ”murkuiksi”. Murrosiästä eli iästä, jossa ihminen saavuttaa sukukypsyyden käytetään myös nimitystä puberteetti. Joskus murrosikään yhdistetään kielteisiä assosiaatioita, kuten nuoren kapiointia, kiukkuisuutta ja huutamista. Huomattavasti neutraalimpaa olisikin käyttää

käsitteitä nuori sekä nuoriso. Murrosikä voidaan mieltää olevan sosiaalisesti tuotettu ilmiö jonkinlaisena nuoruuden alakäsitteenä. (Aapola 1999, 26.)

2.2 Nivelvaihe

Pietarisen (1999) mukaan siirtyminen alakoulusta yläkouluun edustaa merkittävää muutosta nuorten elämässä, vaikka entinen jako ala- ja yläasteeseen onkin poistettu. Kuitenkin symbolinen siirtymä on olemassa edelleen ja sen merkitys on huomattava, etenkin niille nuorille, jotka käyvät sisäisen siirtymän lisäksi läpi myös ulkoisen siirtymän. Ulkoinen siirtymä sisältää esimerkiksi koulurakennuksen vaihtumisen sekä sosiaalisen ympäristön muutoksia. (Riutta 2010, 7) Oma vastuu oppimisesta ja sen suunnittelusta kasvaa, oppiaineiden määrä lisääntyy sekä tehtävät monipuolistuvat. Oppilaat näkevät muutoksen myös koulun opettajien läsnäolossa: luokanopettajat vaihtuvat aineenopettajiksi. (mt., 7) Savolainen (2005) tähdentää, että oppilaan oma rooli kokee myös muutoksen. Entisestä alakoulun vanhimmasta tulee yhtäkkiä yläkoulun nuorin. Sen lisäksi kaverisuhteet voivat muuttua, mikäli alakoulusta tutut ystävät siirtyvät yläkoulussa eri luokalle. (mt., 7)

Siirtyminen yläkouluun voi aiheuttaa oppilaille myös pelkoja. Savolaisen (2005) mukaan näihin pelkoihin liittyivät muun muassa pelko siitä, että tulisi kiusatuksi. Myös uusiin oppilaisiin ja opettajiin tutustuminen jännittää. Pietarisen (1999) teettämän tutkimuksen mukaan entisten ystävien vaihtuminen eri luokalle sekä uusien kavereiden saaminen aiheuttavat myös pelkoa. (Julkunen & Kotilainen 2008, 15.)

Ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa ei ole kyse ainoastaan koulun vaihtumisesta toiseen. Pelkästään siirtyminen uuteen kouluun on outo ja uusi tilanne, jossa oppilaiden itsetunnot ovat stressitestissä (Latvala & Rantala 2001, 27). Henkisten muutoksien lisäksi seitsemäs luokka tuo mukanaan myös fyysisiä muutoksia. Oppilas työstää itseään lapsuuden ja nuoruuden kynnyksellä ja koettelee rajojaan. Rajoja koetellaan myös itsenäisyyden kannalta. Fyysiset muutokset voivat olla myös hämmentävä seikka nivelvaiheen aikana. Ulkoisten muutosten seurauksena fyysisen minän hahmottaminen saattaa olla aluksi vaikeaa ja aiheuttaa epävarmuutta. Turvallinen olo itsensä hallitsemisesta ja aiemmin tutut liikevalmiudet katoavat. (mt., 16) Siirtymä ja muutos

alakoulusta yläkouluun voi olla oppilaalle siirtymä myös lapsuudesta nuoruuteen. Tämän vuoksi peruskoulun aikaisen ja sen jälkeisen nivelvaiheen aikana yhteisöllisyyden ja ryhmäytyksen lisäksi on tärkeää panostaa nuoren elämänhallintaan sekä sosiaaliseen vahvistamiseen.

Tommi Hoikkala (2007, 4) esittää nuorten nivelvaiheen palveluja käsittelevän tutkimusinventaarin esipuheessa, että käsitteenä nivelvaihe on vakiintunut kuvaamaan nimen omaan yläkoulun ja toisen asteen välistä siirtymää. Tämän voi yhdistää helposti koulupudokkaiisiin, ammatillisen koulutuksen keskeyttäneisiin sekä täysin koulutuksen ulkopuolelle jääneisiin. Opinnäytetyömme pyrkii siihen, että nuorta huomioidaan ja tuetaan nivelvaiheen aikana ja sen yli siitä syystä, että vältettäisiin turhat väliinpuotoamiset sekä keskeyttämiset. Käytämme siis nivelvaihetta kuvaamaan peruskoulun sisäisen, eli ala- ja yläkoulun välistä siirtymää sekä sen jälkeisen jatkokoulutuksen välimaastoa. Opetusministeriön työryhmänkään mukaan nivelvaihe ei ole pelkkä taitekohta. Sen sijaan se on nähtävä pidempikestoisena siirtymävaiheena, jonka kuluessa jatko-opintoihin ja tulevaisuuden ammattia koskevat suuntautumiset hahmottuvat. Nivelvaiheeseen liittyvät siis niin perusopetuksen sisällöt kuin koulutusalenvaihtokin. (emt., 4.)

2.3 Ryhmä

Ryhmä muodostuu vähintään kahdesta ihmisestä ja se on pienryhmä kymmeneen jäseneseen asti. Ryhmä kehittyy ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen kautta. Se muodostuu yksilöistä ja yleensä se pyrkii yhteisiin tavoitteisiin, mihin usein liittyvätkin ryhmän keskeiset haasteet. Jokaisen ryhmän jäsenen pitää antaa tilaa toisille ja samalla myös osallistua ryhmän toimintaan tuoden omat näkemyksensä esille. Pienryhmässä kaikki voivat olla vielä vuorovaikutuksessa keskenään, mutta laajemmissa ryhmissä se ei aina ole välttämättä mahdollista. (Kataja, ym. 2011, 15.) Toimivan ryhmän lähtökohtaisena ajatuksena on se, että kaikki ryhmän jäsenet tiedostavat ryhmän perustehtävän sekä tavoitteet. Toimivassa ryhmässä jokaisella on hyvä olla ja kaikki kantavat vastuuta itsestään ja muistakin. (Kaukkila, Lehtonen 2007, 13.)

Ryhmäprosessilla tarkoitetaan ryhmän toiminnassa tapahtuvaa muutosta ja liikettä. (Jauhiainen, Eskola 1994, 81). Vuonna 1965 yhdysvaltalainen tutkija Bruce Tuckman laati mallin ryhmän eri kehitysvaiheista. Kyseistä mallia käytetään edelleen ryhmän vaiheiden tarkastelussa, vaikka teorian todenmukaisuutta ei olekaan erityisemmin tutkittu. Käyttöarvoa lisää vaiheiden ytimekkäät alkuperäiset nimitykset: forming, storming, norming ja performing. (Kopakkala 2011, 48-49.)

Ryhmä käy läpi viisi eri kehitystapetta. On myös ryhmiä, jotka eivät saavuta jokaista tasoa, sillä ryhmäprosessi on pitkä kehityskulku ja mikäli ryhmä on toiminnassa ainoastaan hetken, ei prosessi ole vielä välttämättä edennyt kovin pitkälle. Ensimmäinen vaihe on "forming" eli aloitusvaihe. Tässä vaiheessa ryhmä on epävarma, kaikki luovat ennakkokäsityksiä ja seuraavat toisten toimintaa. Forming-vaiheessa ryhmäläiset eivät vielä tunne toisiaan. Toinen vaihe, eli storming" on kuohuntavaihe. Tällöin ryhmäläiset tuntevat jo toisiaan, toisia kohtaan muodostuu luottamusta ja uskallusta. Yhteiset tavoitteet on määritelty, jolloin esiintyy myös riitoja sekä erimielisyyttä. Kolmas vaihe on "norming" eli vakiintuminen. Norming-vaiheessa ryhmässä on jo mennekeä ja erimielisyydet kyetään selvittämään. Ryhmän roolit ovat jakaantuneet vahvasti ja ryhmään on kehittynyt kiintymys. Neljättä vaihetta kutsutaan nimellä "performing" eli kypsän toiminnan vaihe. Tällöin ryhmä koetaan turvallisenä ja ryhmässä otetaan huomioon ryhmäläisten omat tarpeet. Huomionarvoinen seikka on se, että tässä vaiheessa päätökset tehdään yhdessä ryhmän kesken. Viimeinen vaihe "adjourning" eli lopetusvaihe pitää sisällään tunteen ja tiedon siitä, että yhteinen taival on päättymässä. Kouluympäristössä tämä tarkoittaa esimerkiksi peruskoulun päättymistä. Tunnelma on samanaikaisesti niin ilon- kuin suruntäyteinen. Edellä mainittu malli helpottaa ryhmänohjaajaa tai opettajaa tiedostamaan ja havainnoimaan ryhmän eri kehitysvaiheet. (Salovaara, ym. 2000, 46-49.)

Ryhmässä on lukuisia erilaisia rooleja. Monesti roolit seuraavat yksilöitä, vaikka ryhmästä toiseen. Harvoin ryhmän äännekkäimmistä tulee seuraavaksi ryhmän ujoimpia. Ihmiset ovat erilaisia temperamentiltaan eli tunnepohjaiselta reagoitavaltaan: toiset nauttivat tilanteista, joissa saavat tutustua uusiin ihmisiin siinä missä toisille niin uudet ihmiset kuin uudet tilanteet voivat olla epämiellyttäviä. Ryhmän toimivuuden kannalta on tärkeää myös se, että ryhmässä on monenlaisia ihmisiä. Esimerkiksi sellainen ryhmä, jossa kaikki ovat luonteeltaan päällekkäviä, ei yleensä toimi tehokkaasti.

Ryhmän perustamisvaiheessa jäsenet yleensä pysyvät melko tiukasti omissa rooleissaan, mutta ryhmän kehittyessä siitä tulee turvallisempi ja roolit alkavat muuttua joustavammiksi. (Kopakkala 2011, 108-111.)

Ryhmän jäsenten roolit saattavat olla etukäteen määrättyjä tai toiminnan kuluessa itsestään syntyviä riippuen. Toisilla ryhmäläisillä on myös tietynlainen ajatus yksilöiden rooleista. Roolit voivat kehittyä myös niin, että toiset ryhmäläiset määrittelevät jollekin tietyn roolin. Yksilön rooliin voi kohdistua odotuksia monilta eri tahoilta. Roolit aiheuttavat myös ristiriitoja. Näin käy esimerkiksi, jos yksilö itse omaksuu itselleen sellaisen roolin, jota toiset eivät syystä tai toisesta hyväksy. (Kopakkala 2011, 189-190.)

Ryhmän turvallisuudella viitataan ryhmän tai yksilön tilaan, jossa on mahdollisimman vähän uhkaavia tekijöitä. Tällaisista tekijöistä saattaa syntyä pelkoa, häpeää, syyllisyyttä tai muita vastaavanlaisia tunteita. Fyysisellä turvallisuudella tarkoitetaan turvallisuutta, joka yksilöllä on, kun tämän terveys tai henki ei ole uhattuna. On kuitenkin selvää, että turvallisuudentunne ja siitä riippumaton tosiasiallinen turvallisuus ovat kaksi eri asiaa. Turvallisuudentunnetta voi kokea silloinkin, kun kyseessä on aito uhka ja päinvastoin. Turvallinen ryhmä voi olla esimerkiksi perhe, koululuokka, kaveriporukka, tai mikä tahansa vastaava ryhmä, jossa yksilö tuntee olonsa turvallisiksi. Tällainen ryhmä hyväksyy jäsentensä heikkoudet ja jokainen ryhmän jäsen voi olla juuri sellainen, kuin on. Turvallisen ryhmän jäsenet huomaavat välittävänsä myös toisista ryhmän jäsenistä, jolloin yksilöiden itsetunto paranee. (Aalto 2000, 15-17.)

3 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyömme huomio on yläkoulussa, joka vaikuttaa murrosikäisen nuoren elämään merkittävästi. Tätä ikäryhmää nuorisotyö eniten koskettaa. Tämän vuoksi yläkoulussa voidaan sanoa olevan myös suurin tarve nuorisotyölle. Yläkoulu on nuorelle kriittinen vaihe, koska siirryttäessä alakoulun monesti turvallisen oloisesta ympäristöstä suurempaan kouluun monet ongelmat kärjistyvät. Uusi luokka saattaa näyttä-

tyä monelle ainoastaan kasvottomana yhteisönä. Tuen tarve on suuri myös siksi, että samaan aikaan pitäisi valmistautua jo seuraavaan lähestyvään nivelvaiheeseen. (Kauhanen 2011, 9.)

Opinnäytetyöprosessimme alkoi siitä, että opinnäytetyön tekijöiden kesken käydyn keskustelun aikana otimme puheenaiheeksi koulun ja kouluympäristön. Keskustelumme johti siihen, että aloimme miettiä sitä, kuinka mahdollista olisi työllistyä peruskouluun ja kuinka me voisimme hyödyntää peruskoulussa meidän opiskelun aikana oppiamme tietoja sekä taitoja. Keskustelun pohjalta otimme yhteyttä Tohmajärven Tietäväisen kouluun ja esitimme kysymyksen, että olisiko heillä mahdollisesti kehityksen tai selvityksen tarpeessa olevaa osa-aluetta. Vastaus kysymykseen oli myönteinen ja johti tapaamiseen vararehtorin kanssa. Kävimme vararehtorin kanssa keskustelua kehitysalueista sekä selvityksen tarpeessa olevista osa-alueista. Keskustelun päädyttyä pääsimme yhteisymmärrykseen siitä, mitä me voisimme selvittää ja että saisimme samalla itsellemme kyseisestä aiheesta opinnäytetyön. Sovittuamme asian teimme opinnäytetyösopimuksen ja ryhdyimme käytännön toimeen.

Lähdimme suunnittelemaan kehittämistyötä, sen tavoitteita ja tarkoitusta. Kehittämistyötä varten tarvitsimme tietoperustaa. Mietimme valmiiksi, mitä tietolähteitä voisimme käyttää sekä hyödyntää omassa opinnäytetyössämme. Kehittämistyön tarkoitus oli meille aivan selvä, mutta tavoitteet pistivät miettimään. Kuinka pääsisimme tavoitteeseen kehittämistyöllämme? Mietimme useita kertoja tarkoituksen ja tavoitteiden yhtäläisyyttä sekä kokonaisuutta. Selvitettyämme, mitä tavoitteita me tavoittelemme sekä mikä tarkoitus niillä olisi, ryhdyimme suunnittelemaan opinnäytetyömme tuotosta. Tuotoksen lopulliseen versioon vaikuttivat koululla esitetyt mielipiteet sekä lehtoreilta saamamme toiveet.

3.1 Kehittämistyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyössämme pyrimme kartoittamaan ryhmän jäsenten eli oppilaiden kokemuksia ja tunteita ryhmästään.

Tarkemmin rajattuna opinnäytetyömme tavoite ja tarkoitus on vastata seuraaviin kysymyksiin:

- 1 Minkälaisia kokemuksia, tunteita ja ajatuksia Tohmajärven Tietäväisen peruskoulun 7-luokilla on omista ryhmistään, sen hengestä ja kouluympäristöstä?
- 2 Kuinka 7-luokkien ryhmähenkeä voidaan kehittää?

Tietäväisen peruskoulun 7-luokilla on havaittavissa ongelmakohtia, joita ei ole selvitetty toistaiseksi. Mahdolliset ongelmat voivat olla peräisin eri tekijöistä. Opinnäytetyön avulla pyrimme selvittämään osan mahdollisista ongelmakohtista. Haastatteleamalla nuoria saamme tietoa heidän kokemuksista, tunteista ja ajatuksista liittyen heidän ryhmiinsä. Saamamme tietojen analyysillä selvitämme tämänhetkisen tilanteen. Mikäli pystymme havaitsemaan ja selvittämään mahdollisia ryhmän toimintaa heikentäviä tekijöitä, ryhdymme selvittämään, kuinka 7-luokkien ryhmähenkeä voidaan kehittää. Ryhmähengen kehittämistä ja edistämistä varten valmistelemme tuotoksen, joka sisältää ryhmähenkeä edistäviä konkreettisia toiminnallisia harjoituksia. Tuotos jää Tietäväisen peruskoulun käyttöön.

3.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmiksi valitsimme opinnäytetyötämme varten kvalitatiiviset, eli laadulliset aineistonkeruumenetelmät. Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkejä ovat muun muassa tutkittavien näkökulma, teoreettinen otanta tai harkinnanvarainen otanta, hypoteesittomuus, laadullis-induktiivinen aineistonanalyysi, narratiivisuus, tutkimuksen tyylilaji ja tulosten esitystapa sekä tutkijan merkittävä asema. (Eskola & Suoranta 2008, 15.) Kvalitatiivinen aineistonkeruu auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja sanoittamaan sen toiminnan ja päätösten syitä. Siinä rajoitutaan yleensä pieneen otokseen, mutta se pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti. Laadullinen aineisto antaa vastaukset kysymyksiin kuten millainen, miksi ja miten. (Heikkilä 2008, 16-17.) Kvalitatiivisella aineistolla tarkoitetaan kirjallisessa muodossa olevaa aineistoa, jota ei voi työstää numeroiden sekä tilastomatematiikan kaavojen avulla. Usein kyseessä on tutkijan kokoamaa

haastatteluaineistoa, joka on nauhoitettu ja sitten litteroitu puheesta kirjalliseen muotoon. (Rantala 2001, 89-90.)

Aineistonkeruumenetelmänä käytämme haastattelua, meidän tapauksessamme puolistrukturoitua haastattelua yksilöhaastatteluna. Valitsimme haastattelumuodoksi yksilöhaastattelun, koska epäilimme ryhmähaastattelun tarjoamia mahdollisuuksia. Ryhmässä, jossa on sisäisiä ongelmia, on todennäköisesti vaikeaa puhua avoimesti arkaluontoisista asioista etenkin kun kyseessä ovat nuoret, jotka vielä hakevat paikkaansa ja identiteettiään. Myös se tosiasia, että ryhmä sellaisessa muodossaan on olemassa ollut vasta muutaman kuukauden, vaikuttaa ryhmän sisäiseen dynamiikkaan. Koimme ryhmän liian nuoreksi sekä hajanaiseksi ryhmähaastattelua varten. Yksilöhaastattelu tarjoaa jokaiselle yhtäläisen mahdollisuuden päästä ääneen ilman muiden oppilaiden arvostelua.

Haastattelijoina meidän tuli huomioida haastateltaessa se, ettei keskustelu karkaa aiheesta. Näin säilytettiin aineistosta saadun tiedon reliabiliteetti ja validiteetti. Validiteetti on silloin hyvä, kun kerätty tieto vastaa sitä, mitä sen on tarkoitus selvittää. Reliabiliteetti ilmaisee puolestaan tulosten luotettavuutta, eli sitä, miten tulokset kestävät tiedonkeruun toiston ja kuinka paljon erinäiset satunnaismuuttujat ovat päässeet vaikuttamaan aineiston sisältöön. (Hiltunen 2009, 3-9) Haastateltaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että kysymykset ovat selkeitä ja ymmärrettäviä, ja että ne liittyvät tutkittavaan asiaan (Tuomi & Sarajärvi, 2002).

Seitsemäsluokkalaisia Tietäväisen koululla on yhteensä 48 oppilasta, joista 13 oppilasta osallistui yksilöhaastatteluun. Prosentuaalisesti osallistuneiden osuus on 27 %. 7B-luokka oli poissa koulusta haastattelupäivinä. Heidän ollessa paikalla prosenttimäärä osallistuneiden kesken olisi voinut nousta noin 50 %. Osa nuorista ei suostunut haastatteluun tai vanhemmat eivät myöntäneet lupaa haastatteluun. Pieneltä osalta jäi haastattelulupalomake kokonaan palauttamatta ilman mitään selitystä, joten hekin jäivät pois haastattelusta. Yksi luokka eli 7B jäi pois haastattelusta aikataulustamme johtuen.

Suoritimme haastattelut kahdessa erillisessä pienluokkatilassa. Koulun henkilökunta oli tietoinen haastattelupäivistä ja varautunut siihen, että oppilaat poistuvat kesken oppitunnin haastatteluun. Ensimmäisenä päivänä 08.09.2015 oppilaat tulivat pareittain haastatteluun. Toisena päivänä 9.10.2015 haimme oppilaat yksitellen oppitunneilta. Järjestelyihin vaikuttivat valinnaiset oppitunnit, jolloin oppilaat olivat eri oppitunneilla ja suora vuoronvaihto on mahdotonta. Osa oppilaista oli unohtanut haastattelun, minkä vuoksi tarkastimme oppilaiden nimet listalta, johon oli merkitty ne, jotka olivat haastatteluun suostuneet.

Ennen haastattelua jokaiselta nuorelta varmistimme, että hän on vielä halukas osallistumaan haastatteluun. Yksikään nuori ei kieltäytynyt haastattelusta haastattelupäivänä. Aineiston laadun takaamiseksi ja jännityksen purkamiseksi kevensimme tunnelmaa lyhyellä juttelulla nuoren kanssa ennen varsinaista haastattelua. Teimme selväksi, että haastateltavan henkilöllisyys on suojattu ja toivoimme tämän rauhoittavan haastattelun kulkua. Varsinaisen haastattelun kävimme nuoren kanssa kahden kesken rauhallisessa ja yksityisessä tilassa. Nuoret saivat valita haastattelun dokumentoitavan. Nuorille oli annettu kaksi vaihtoehtoa, jotka olivat haastattelun äänittäminen tai vastausten kirjaaminen. Nauhoitettua aineistoa kertyi noin puolitoista tuntia. Kirjallisessa muodossa olevia haastatteluja kertyi puolitoista sivua tekstiä. Jokaisen haastattelun päätteeksi kiitimme kohteliaasti ja toivotimme nuorille hyvää syyslomaa.

Kahteen haastatteluvaihtoehtoon päädyimme siitä syystä, että 13-vuotiaan haastattelu on itsessään vaativaa. Osaa nuorista haastattelu jännitti ja haastattelun nauhoittaminen olisi voinut saada nuoren sellaiseen mielentilaan, että jäisimme ilman haastattelua. Otimme myös huomioon nuorten puhettavat ja haastattelun aikana esiintyvät äänelliset häiriöt, jotka vaikuttavat haastattelun litteroinnin vaikeutumiseen. Äänellinen häiriö voi muun muassa olla sellainen, kun nuori painaa päätään rintansa vasten ja puhuu erittäin matalalla tai supisevalla äänellä. Myös lauseet, joissa esiintyy jatkuvasti lausahdukset kuten ”totanoin ni”, ”niinku” ja muut vastaavat, tuottivat litterointivaiheessa vaikeuksia. Haastattelu vaihtoehtojen antaminen helpotti meidän litterointivaihetta työssämme ja nuoret saivat mahdollisuuden valita itsenäisesti sopivan haastattelu vaihtoehdon.

Vaihtoehtojen antaminen nuorille osoittautui toimivaksi ja hyödylliseksi tavaksi. Litterointivaiheessa ilmeni aikaa vieviä ongelmakohtia, joihin kulutimme tuntuvasti aikaa. Mikäli olisimme ottaneet kaikilta nuorilla äänihaastattelut, joutuisimme tilanteeseen, jossa pakon edessä olisimme joutuneet jättämään tiettyjä kysymyksiä kirjaamatta puhtaaksi. Syy siihen olisi epäselkeä puhuminen, jolloin yhdelle sanalle tai lauseelle on kaksi tai jopa kolme erilaista versiota. Tällöin haastattelun tulokset olisivat puutteelliset tai väärinymmärretyt.

3.3 Aineiston analyysi

Tutkimusaineiston analysoinnin vaiheessa aineistoa arvioidaan ja peilataan suhteessa kysymyksiin, eli kehittämistyön tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Ensimmäiseksi haastatteluista saatu taltioitu aineisto litteroitiin, eli muutettiin kirjalliseen muotoon. Tämän jälkeen aineistoa käsiteltiin ja jäsenneltiin eri tavoilla. Teemoittelemalla, tyypittelemällä tai koodaamalla aineistosta eroteltiin kehittämistyön tarvetta ja tarkoitusta määrittelevien kysymysten kannalta olennaiset asiat.

Tekemämme selvitys ryhmistä ei pyri löytämään yleispäteviä vastauksia ryhmähengen edistämiseksi vaan se on luonteeltaan enemmän tapaustutkimus. Tapaustutkimus tuottaa syvällistä tietoa yksittäisestä tutkittavasta aiheesta. Koska pyrimme kehittämään ryhmää vaikuttamalla sen toimintatapoihin, on siinä myös toimintatutkimuksen piirteitä. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa ihmisten toiminnasta, joka vaikuttaa prosessin kulkuun. Ennakointi menetelmänä hankkii tietoa tulevaisuuden toimintaa, siis esimerkiksi hankkeen työntekijöiden toiminnan kehittämistä, varten. (Humak 2015.)

4 TULOSTEN TARKASTELU

Aineistosta pyrimme havainnoimaan neljää asiaa, kuten nuoren suhtautumista kouluun ja opettajiin. Sen avulla pyrimme selvittämään koulun vaikutusta nuoreen ja sitä

kautta nuoren suhtautumista opettajiin. Näiden avulla pyrimme selvittämään nuoren suhtautumista ryhmäänsä. Mikäli suhtautuminen kouluun ja opettajiin on myönteistä, on suhtautuminen omaan ryhmäänsä oletettavasti myönteisempi. Kokemukset omasta ryhmästä antavat meille vertailupohjaa nuoren suhtautumiseen oman ryhmän tärkeyteen. Myönteiset kokemukset omasta ryhmästä heijastuvat ryhmän tärkeyden kokemukseen. Mikäli nuorella on positiivisia kokemuksia ryhmästään, hän kokee ryhmänsä olevan hänelle myös tärkeä. Oman ryhmän tärkeys taas puolestaan vahvistaa omia kokemuksia ryhmästään. Selvitettäviin asioihin kuuluvat nuoren suhtautuminen kouluun ja opettajiin, nuoren suhtautuminen omaan ryhmään, kokemukset omasta ryhmästä sekä oman ryhmän tärkeys.

Pystyimme tekemään joitakin havaintoja ryhmistä jo ennen itse aineiston lähempää tarkastelua. Kolmetoista nuorta, jotka osallistuivat haastatteluun, antoivat aktiivisuudellaan suuntaa-antavaa tietoa nuorten ja heidän vanhempiansa suhtautumisesta haastatteluamme kohtaan. Osallistuneiden määrästä päätellen koulunuorisotyö ja yhteisöpedagogin ammattikorkeakoulututkinto on aihealueena tuntematon vanhemmille tai koulussa tapahtuvaan nuorisotyöhön nuorilla ei ole itsellään kovin vahvaa kiinnostusta. Meidän tehtävämme haastattelijoina oli saada haastateltavat itse innostumaan haastattelun aiheesta, missä tämän perusteella epäonnistuimme. Jäimme haastateltaville melko etäisiksi, minkä vuoksi välitön ja turvallinen ilmapiiri haastattelun valmisteluvaiheessa sekä itse haastattelutilanteessa jäi muodostumatta tai ohueksi. Tämä vaikutti aineiston laatuun ja määrään rajoittavana tekijänä.

Haastattelua varten laaditun lupalomakkeen palauttaminen osoittautui osalla nuorista hankalaksi. Nuoret hävittivät tai unohtelivat lomakkeita kotiin, osa nuorista jätti lomakkeet palauttamatta kokonaan. Koulun opettajat muistuttelivat lomakkeiden palautuksesta oppilaita useampaan kertaan. Näin ollen haastattelun lupalomakkeen palauttaminen oli osalle oppilaista yhdentekevää.

Epävarmaksi jäi se, johtuivatko nuorten haastattelulupalomakkeen palauttamiseen olevat vaikeudet tiedon puutteesta, nuorista itsestään vai vanhemmista? Mikäli itse nuoret olivat päätekijät palautukseen koskevien järjestelyiden syynä, se osoittaa, etteivät nuoret kanna kouluasioitaan kotiin tai unohtavat kouluun liittyvät asiat heti koulupäivän päätyttyä. Se taas vaikuttaa merkittävästi oppisuoritukseen koulussa. Mikäli

vanhemmat ovat vaikuttaneet lupalomakkeiden ongelmalliseen palautukseen, he välittävät nuorille ei-toivottuja käyttäytymistapoja, mikä mahdollisesti tulevaisuudessa vaikeuttaa nuorten suhtautumisen asioiden tärkeyteen.

4.1 Nuoren suhtautuminen kouluun ja opettajiin

Haastatteluiden mukaan 7-luokkien oppilaat suhtautuvat koulunkäyntiin myönteisesti. Vastausten perusteella odotuksia tai toiveita nykyistä koulua sekä ryhmää kohtaan ei ole tai odotukset ovat hyvin vaikeasti määriteltäviä. On mahdollista, että nuoret eivät ole tietoisesti pohtineet omia odotuksiaan. Oppilaat olivat tyytyväisiä opettajien tekemään työhön. Opettajat eivät herätä mitään negatiivisia tunteita tai ahdistavaa tunnetta haastattelutuloksiin nojaten. Osallisuuden kokemus oli vaihtelevaa. Osa nuorista koki kykenevänsä vaikuttaa oppitunnin kulkuun sekä sisältöön, mutta osa ei. Tällä asialla oli yhteys muihin vastauksiin. Ne, joilla oli vahvempi kokemus omista vaikuttamisen mahdollisuuksista, oli myös myönteisempi käsitys ryhmästä tai koulusta. Oppimiseen nuoret suhtautuvat pääosin myönteisesti, lukuun ottamatta joitakin oppiaineita, jotka eivät tuntuneet oppilaiden mielestä hyödyllisiltä. Seuraavat vastaukset havainnollistavat kahden eri tyyppin vastausta. Vastajat ovat eroteltu luvuilla yksi ja kaksi.

Kysymys numero 5: Koetko ryhmäsi voivan vaikuttaa oppituntiin ja siellä puhuttaviin asioihin?

1. Kyllä! Siellä ku tekkee tehtäviä, ni pystyy kaverille puhumaan silleen hiljaa ni pystyy keskittymään paremmin, kunhan ei häirihe muiden oppituntii.
2. Noo, joskus että no jotkut asiat on silleen että vähän silleen että jos melutetaan ei voi keskittyä oppituntiin oikein.

Vastaus numero yksi on positiivinen vastaus kysymykseen eli kyllä. Kyseinen haastateltava antoi hyvän arvioinnin omalle ryhmälle ja osasi perustella annetun arvosanan. Vastaus numero kaksi on vaikeasti tulkittava ja epäselkeä. Kyseinen haastateltava

antoi hyvän arvosanan ryhmälleen, mutta koki samalla epävarmuutta eikä osannut perustella annettua arvosanaansa ryhmälleen. Molemmat haastateltavat ovat samasta ryhmästä. Ryhmän sisällä oletettavasti on pienryhmiä, joihin kuuluvat tietyt oppilaat. Nuorilla on tällä hetkellä myönteiset kokemukset toisistaan. Tilanne voi kuitenkin kehittyä päinvastaiseen suuntaan, jolloin suhtautuminen kouluun vaihtuu positiivisesta negatiiviseksi. Kouluun myönteinen suhtautuminen on tukipilari oppimiselle, viihtymiselle ja vaikuttaa nuorten muodostamiin ryhmiin. Tietynlaiset asenteet sekä asioihin suhtautumiset voivat levitä ryhmän sisällä. Positiiviset asenteet tuovat ryhmälle menestystä kun taas negatiiviset tuovat tullessaan ongelmia nykyhetkessä sekä tulevaisuudessa. Tilanteen syntymisen ennaltaehkäiseminen on erittäin tärkeää, koska tilanteen korjaaminen voi olla erittäin työlästä tai jäädä ilman selkeää vaikutusta.

4.2 Nuoren suhtautuminen omaan ryhmään

Miltei kaikilla nuorilla on myönteinen ja positiivinen suhtautuminen omaan ryhmäänsä. Joidenkin nuorten suhtautuminen ryhmäänsä on epävarmaa. Haastatteluiden perusteella osa nuorista antaa selkeää ja suoraa arviointia ryhmälleen, toinen osa epäroii ja arvioi ryhmäänsä yleisesti hiukan varoen.

Kysymys numero 3: Asteikolla yhdestä viiteen, kuinka tärkeänä pidät ryhmääsi itsellesi? (miksi?)

1. Mmm no oisko joku kolme koska on kuitenkin tärkeää että voi puhua melkein kaikille ja.

Sama haastateltava vastasi seuraavalla tavalla kysymykseen numero 10: Tuleeko mieleesi jotain todella hyvää ja todella huonoa kokemusta omasta ryhmästäsi oppitunnilla tai sen ulkopuolella? Mitkä ne ovat?

Yksi poiminta vastauksesta edelliseen kysymykseen.

1. Tuli luottamusta enemmän kaikkiin

Toinen haastateltava antoi samoihin kysymyksiin seuraavat vastaukset.

2. Hmm mie luulen et se on tärkeä. No on siellä hyviä tyypppejä ja sitten niitten kanssa on kivvaa puhuu ja kaikesta kaikista asioista.

2. Ei tuu huonoja hyviä yleensä on.

Vastaukset, jotka ovat merkitty numerolla yksi, poikkeavat vastauksista numeromerkillä kaksi. Numero yksi haastateltava mainitsi kiusaamisen haastattelussa ja että häntä ei kiusata, vaikka missään kysymyksessä ei suoranaisesti puhuta kiusaamista. Haastateltava viittasi luottamuksen lisääntymisellä elämysretkeen, joka oli järjestetty koululla haastattelua edeltävällä viikolla. Samoin haastateltava ei koe ryhmän vaikuttavaan hänen oppimiseen tai oppiaineiden kiinnostavuuteen. Hän suhtautuu ryhmään varauksella ja se näkyy vastauksissa. Pääpiirteisään hänen suhtautumisensa ryhmään on myönteinen ja hän tykkää opettajista. Nuori voi hakea paikkaansa ryhmässä ja odottaa jotain ryhmältään, mutta ei kuitenkaan halua kovin mielellään puhua siitä. Taustalla voi olla mahdollisesti kiusaaminen jossain vaiheessa peruskoulun aikana tai ryhmän paine.

Vastaaja numerolla kaksi kokee kuuluvansa ryhmään, hän viihtyy ryhmässään ja kokee ryhmän voivan vaikuttaa oppimiseen sekä viihtyvyyteen koulussa. Hänellä on selkeä näkemys ryhmästään ja tunne siitä, että hän on osa sitä. Hän kokee tulevansa toimeen muiden kanssa ja että muut pitävät hänestä. Hänen kokemuksensa ryhmästään ovat positiivia. Mahdollisesti kyseinen haastateltava nuori kuuluu johonkin omaan ryhmän sisäiseen pienryhmään ja sitä kautta hänen kokemuksensa koko ryhmän suhteen ovat myönteiset. Yhteenkuuluvuudentunne näkyy kahden vastaajan vastauksissa eri tavoin. Toisella ryhmän yhtenäisyys ja yhteenkuuluvuus on vahvalla tasolla kun taas toisella nämä kaksi asiaa ovat henkilökohtaisessa selvitysvaiheessa.

4.3 Kokemukset omasta ryhmästä

Kokemukset omasta ryhmästä ovat myönteisellä tasolla. Kaikki nuoret suhtautuvat positiivisesti ryhmäänsä ja ryhmän kesken syntyneisiin kokemuksiin. Omalle ryhmälleen eli omalle luokalle, nuoret antoivat hyviä arvosanoja. Asteikolla yhdestä viiteen suurimmaksi osaksi nuoret antoivat arvosanaksi neljän tai viisi pistettä, yksi arvostelu jäi kolmeen ja puoleen pisteeseen sekä yksi poikkeuksellinen arvio jäi saamatta. Ar-

vioinnin aikana otimme huomioon, että nuoret jännittävät tilannetta ja pistemääräiset arvioinnit voivat olla arvioitu yläkanttiin.

Nuoret arvostelivat omaa ryhmäänsä eli luokkaansa muun muassa seuraavin tavoin:

Ja omalle luokalle se neljä kans.

Ja sitten omalle luokalle viis.

Ja omalle luokalle myös joku neljä.

Muiden vastausten ja arvioinnin perusteella tulimme siihen tulokseen, että nuorten arvioinnit ovat suurimmaksi osaksi todenmukaiset. Luokkien sisällä on niin sanottuja kuppikuntia ja arviot omasta ryhmästä perustuvat myös kokemuksiin ryhmän sisällä olevien pienempien ryhmien kokemuksiin. Kysymykseksi jäi, kuinka hyvin ryhmän sisäiset ryhmittyvät tulevat toimeen keskenään ja ovatko he ylipäättään läheisissä tekemisissä keskenään. Asiaa voisi tarkastella esimerkiksi vaihtamalla istumajärjestystä jokaisen oppitunnin aikana, jolloin kaikki nuoret joutuvat tekemisiin keskenään tavalla tai toisella. Ryhmätehtävät voivat myös vaikuttaa ryhmään positiivisella tavalla. Opettajan pitäisi tässä tapauksessa määrätä ryhmän kokoonpano, vaikka menetelmä voi osoittautua toimeettomaksi ja vaikuttaa suhtautumiseen opettajiin negatiivisella tavalla.

Nuori viihtyy koulussa enemmän silloin, kun yleinen ilmapiiri on mukava ja innostava. Sen lisäksi viihtyvyyttä edistää riittävästi haasteita asettava ympäristö ja oppilaiden ratkaistavaksi olisikin annettava kiinnostavia ja sopivan haastavia ongelmia. Kouluviihtyvyyttä parantaa myös oppilaiden osallisuus. Koulussa suoritettavat projektit ja yhteiset tapahtumat tarjoavat nuorille valmiuksia koulun jälkeistä elämää silmällä pitäen, mutta myös mahdollisuuden olla suunnittelemassa ja vaikuttamassa omaan oppimisympäristöönsä. Yhdessä ongelmien ratkominen sekä oppilaan osallistaminen lisää yhteenkuuluvuudentunnetta ja motivaatiota oppia enemmän. Kuulluksi tulemisen tunne siitä, että aikuinen kuuntelee, on myös osa viihtymistä. Opettaja saattaa kuitenkin olla liian kiireinen kohdatakseen jokaista kuuntelijaa tarvitsevaa nuorta. Koulupsykologia tai kuraattoria lähestymistä haittaa pelko leimautumisesta toisten silmissä. (Kukkonen 2011, 2-5.)

Tietäväisen koulussa nuorilla on myönteiset kokemukset ryhmästään. Asiaan vaikuttavat opettajat ja heidän toimintansa sekä nuorten keskinäiset suhteet. Hyvien kokemusten määrää voidaan selittää sillä, että Tietäväisen koulu on niin sanottu kirkonkylän koulu. Pieni paikkakunta vaikuttaa koulussa sopeutumiseen, koska nuoret tuntevat toisensa tavalla tai toisella koulun ulkopuoleltakin. Pienellä paikkakunnalla voi olla myös haitallinen vaikutus koulunkäyntiin ja koulussa oleviin suhteisiin. Ryhmän sisäiset pienryhmät voivat syntyä jo ala-asteella ja siirtyä samassa ryhmäkokoontilassa yläkouluun. Näin ollen nuorilla on pääosin positiivisia kokemuksia ryhmästään. Kysymyksen alle jää se, kuinka nuoret suhtautuvat kokonaisvaltaisesti omaan ryhmään mukaan lukien kuppikuntien ulkopuolella olevat oppilaat. Opettajat voivat vaikuttaa asiaan, mutta heidän täytyy ensin perehtyä asiaan syvemmin. Perehtymiseen vaaditaan aikaa, jota opettajilla ei välttämättä ole. Tietenkin, mikäli ryhmien ja luokkien sisäiset suhteet toimivat hyvin, siihen ei tarvitse puuttua korjaavalla toiminnalla. Ryhmäytävä toiminta sen sijaan voi pitää hyvät kokemukset omasta ryhmästään nykyisellä tasolla tai jopa nostaa niiden määrää.

4.4 Oman ryhmän tärkeys

Oman ryhmän tärkeyteen nuorilla vaikuttaa, kuinka monta kaveria ryhmässä on. Ryhmää pidetään tärkeämpänä silloin, kun siinä on useampi kaveri, joiden kanssa nuori on ollut tekemisissä ennen seiskaluokkaa. Joillakin nuorilla nykyinen luokka muodostuu suurimmaksi osaksi samoista luokkalaisista, jotka ovat olleet alakoulusta lähtien samalla luokalla. Ne nuoret, joilla ei ole ennestään useita kavereita omalla luokalla, ovat esimerkiksi välitunneilla muilta luokilta olevien nuorten kanssa. Nuoret, joille muut luokkalaiset ovat tuttuja ennestään, ottavat enemmän kantaa ryhmän sisäisiin asioihin sekä osaavat kertoa tarkemmin omista kokemuksista ryhmäänsä. Täytyy ottaa huomioon, kuinka paljon nuorten vaikutukset pohjautuvat entiseen kouluun sekä entiseen luokkaan. Nuorten omat kokemukset nykyisestä ryhmästä ja nykyisestä tilanteesta voivat olla yhteydessä entiseen luokkaan, jolloin on otettava huomioon ne nuoret, joilla on vähiten entisiä kavereita nykyisellä luokalla. Syynä siihen on tilanteen tarkastelu nykyhetkessä. Tilanne seiskaluokilla haastatteluiden perusteella ja nuorten omien kokemusten perusteella ryhmästään on hyvällä tasolla,

kun huomioidaan uudet nuoret ryhmässä ja keskenään ennestään tutut nuoret ryhmässä. Nuoret tulevat toimeen toistensa kanssa koulussa ja myös koulun ulkopuolella. Heillä on tällä hetkellä valmiudet kehittyä hyväksi ja toimivaksi ryhmäksi sekä jatkaa peruskoulun loppuun positiivisin kokemuksin toisistaan.

4.5 Ryhmän vaikutus omaan oppimiseen

Mikäli ryhmän jäsenet eivät tunne lainkaan yhteenkuuluvuudentunnetta tai sen sisällä vallitsee paljon erimielisyyttä tavoitteista, ryhmä yleensä hajoaa tai sille annettua tehtävää ei saavuteta (Pennington 2005, 83). Sen sijaan hyvin toimivassa ryhmässä jäsenet pyrkivät yhteiseen tavoitteeseensa. Tällöin he pystyvät oppimaan toisiltaan vuorovaikutustaitojen lisäksi myös muita tietoja ja taitoja. (Raina & Haapaniemi 2007, 34). Yhteisöllinen pedagogiikka tarjoaa nuorille erilaisiin toimiviin ryhmiin kuulumiseen sekä omaan osallisuuteen liittyviä kokemuksia (Kauhanen 2011, 24).

Oppimismotivaatio perustuu uteliaisuudelle. Peruskoulun aloittavat nuoret ovat yleensä täynnä intoa ja uteliaisuutta, mutta tämä into yleensä katoaa peruskoulun päättyessä. Tunteilla, erityisesti merkityksen tunteella on keskeinen vaikutus oppimismotivaatioon. Vasta-argumenttina opettajilla tätä näkökulmaa kohtaan on ollut näkemys, ettei heidän tehtävänsä ole viihdyttää oppilaita; sitäkin tärkeämpänä koetaan oppilaiden oma ahkeruus. Toimiva ahkeruus pohjautuu kuitenkin tunnepohjalle, etenkin innostukselle ja intohimolle. (Haapaniemi & Raina, 88-89). Näitä niin yksilöä kuin ryhmää koskevia tunnetavoitteita yhteisöpedagogi voi ja hänen kuuluukin viedä eteenpäin.

Oleellista oppimismotivaation kannalta oppilaalle on se, että hän kokee oppimansa asian itselleen merkitykselliseksi sekä hyödylliseksi (Haapaniemi & Raina, 90). Opin- näytetyössämme kysyimme oppilailta suoraan sitä, kuinka hyödylliseksi he kokevat koulussa oppimansa asiat ja selvitimme mahdollisia syitä näille kokemuksille. Osallisuuden ja motivaation kokemusta selvitimme kysymällä sitä, kuinka he itse kokevat voivansa vaikuttaa oppituntiin ja siellä käsiteltäviin asioihin. Jos oppilas voi itse vaikuttaa opetuksen suunnitteluun ja saavan vastauksia sellaisiin kysymyksiin, jotka

häntä aidosti kiinnostaa, oppimiskokemus sisältää merkityksen (Haapaniemi & Raina, 91).

Ryhmän sisäiset asenteet voivat vaikuttaa kaikkiin ryhmäläisiin. Toimivassa ryhmässä nuori oppii erilaisia sosiaalisia taitoja sekä saa positiivisia tuntemuksia. Koulunkäynti on kuin aikuiselle työssä käyminen. Yleisesti toimiva työtiimi tuottaa tuloksia ja tiimiin kuuluvat jaksavat paremmin työssään. Samanlaista ajattelua voi käyttää koulunkäyntiin. Toimivassa luokassa nuoret oppivat ja omaksuvat asioita paremmin.

5 NUORISOTYÖN JA KOULUN YHTEISTYÖ

Nuorisotyöllä on Suomen laissa säädetty lakisääteinen perusta. Lain mukaan nuorisotyön tehtävä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja (Nuorisolaki, 1–2 §). Lain lisäksi kentällä toteutuvaa nuorisotyötä voidaan määritellä sen erilaisten funktioiden kautta.

Nuorisotyön perustehtävät eli funktiot ovat resursointi ja allokointi sekä personalisaatio, sosialisatio ja kompensatio. Personalisaatio- ja sosialisatiefunktioiden mukaan nuorisotyön tehtävänä on ohjata nuoren kehittymistä omaksi persoonakseen ottaen huomioon nuoren ainutlaatuisuuden sekä kiinnittää nuoret yhteisön jäseniksi sekä saumattomaksi osaksi yhteiskuntaa (Nieminen 2007, 23–24). Kompensatiefunktion tarkoitus on tasoittaa ja korjata personalisaatiossa ja sosialisatiossa esiintyneet puutteet. Tavoitteena on tukea nuoria, joilla ilmenee vaikeuksia elämännhallinnassa, yhteiskuntaan liittymisessä tai persoonallisten ominaisuuksiensa toteuttamisessa. Nuorisotyö toteuttaa kompensatiota yhteistyössä sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa. (Emt., 25.) Resursointi- ja allokointifunktio pyrkii nuorisopolitiikan keinoin yhteiskunnan nuorille osoittamiin resursseihin vaikuttamiseen ja niiden kohdentamiseen (emt., 26).

Yhteisöpedagogin on koulussa pystyttävä perustelemaan, mihin hänen koulutus antaa valmiudet minkä vuoksi yhteisöpedagogi tekee sitä, mitä tekee. Nuorisualan am-

mattilainen voi joutua vastaamaan hankaliin kysymyksiin käyttämiensä menetelmien tavoitteista ja tarkoituksesta soluttautuessaan kouluympäristön kaavamaiseen arkeen. Elämönhallinnan ja kasvun tukeminen, osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattaminen yhdistävät kuitenkin niin nuorisotyön kuin perusopetuksen tavoitteita. Nuorisotyön funktioiden päällekkäisyydet muodostavat muiden toimijoiden kanssa perusteen ja tarpeen myös koulussa useiden alojen väliselle yhteistyölle (Nieminen 2007, 27). Nuorisotyö jakaa koulun kanssa vastuun sosialisatio- ja personalisatiofunktioista. Kompensaatiotakin koulussa toteutetaan oppilashuollon keinoin. Sen lisäksi yhteistyöhön suuntaa myös nuorisolaissa (7a §) sanoitettu monialainen yhteistyö, jossa muun muassa nuoriso- ja opetustoimi lukeutuvat yhteiseen nuorten ohjaus- ja palveluverkostoon. Mitään koulun normaalista tehtävästä irrallista toimintaa nuorisotyöntekijä ei siis rakenna kouluun; se on omine toimintatapoineen täydentämässä koulun harjoittamaa kasvatustyötä. (Kauhanen 2011, 13)

Yhteisöpedagogin tehtävänä on saattaa oppimistilanteet luokkahuoneiden ulkopuolelle sekä tarjota nuorille tilaisuus huomata taitonsa yhdessä toimiessa. Aktiiviseen osallistumiseen rohkaisemalla pyritään antamaan onnistumisen ja osaamisen kokemuksia kaikille oppilaille. Tämä koskee myös niitä, joilla oppitunneilla oppiminen on havaittu vaikeaksi. Yhteiskunnan jäseneksi kasvaminen vaatii muutakin kuin perinteisessä kouluoppimisessä korostuvaa muistia ja rationaalisuutta. (Kurki 2002, 120.)

Nuorisotyön toimintaympäristöjä voidaan pitää erimuotoisina oppimisympäristöinä, joissa työntekijät auttavat sekä innostavat nuoria oppimaan. Oppimisympäristönä koulu on formaali, yleiseen oppivelvollisuuteen pohjautuva sekä hierarkkisesti organisoitua kasvatusta tarjoava laitosjärjestelmä (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 19; Nieminen 2010, 49), kun puolestaan nuorisotyön tarjoama epämuodollinen, nonformaali, oppimisympäristö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen, omakohtaisuuteen sekä nuoren sisäiseen motivaatioon, vaikka oppiminen onkin ohjattua, tavoitteellista ja tietois-tä. Nuorisotyö voi tarjota puitteet myös informaalille oppimiselle, jossa oppiminen ta-pahtuu ilman ulkopuolelta määräytyneitä tavoitteita. Kasvatuksen perspektiivistä nu-orisotyössä puhutaan ensiasteessa nonformaalista oppimisesta. (Nieminen 2007, 28; Nieminen 2010, 48–50.)

Nuorisotyötä tehdään edelleen eniten nuorisotyön tiloissa, nuorisotaloilla, mutta myös yhä enenevässä määrin uusissa toimintaympäristöissä. Nuoria pyritään saavuttamaan työmuotojen kehittämällä siellä, missä he ovat, kuten koulussa. Koulunuorisotyö on verraten tuore ja mitä ilmeisimmin työmuotona vahvistuva. Koulun työpiirissä vaikuttaa olevan tilaa niin uusille toimijoille kuin uusille ammanteille, kuten koulunuorisotyölle. Sinällään nuorisotyöntekijöiden työskentely koulussa ei ole uutta; vasta viime vuosina kokopäiväinen työskentely osana kouluyhteisön arkea on kasvanut. (Pohjola 2010, 2-3.)

Koulussa tehtävän nuorisotyön tavoitteet voidaan tiivistää kolmeen. Näitä ovat ennalta ehkäisevä työ oppilashuollossa, osallisuuden sekä yhteisöllisyyden edistäminen sekä nonformaalien oppimisympäristöjen luominen. Nämä ovat olleet perustavanlaatuisia tehtäviä koulussa tehtävän nuorisotyön alusta alkaen (Sarha 2005, 21) Koulusuoritusten korostumisen ohella tulisi tukea myös elämäntaitojen sekä persoonallisuuden monipuolista kehittymistä, jolloin koulun nähtäisiin valmistavan myös elämää varten, ei vain koulua varten (Kuronen 2010, 40).

Yksi nuorisotyön tehtävä on tukea nuorten kokonaisvaltaista kasvua inhimillisellä läsnäololla sekä antamalla aikaa nuorten ajatusten, tarpeiden ja muiden asioiden kuuntelulle sekä kysymyksille. Tavoitteena on myönteinen, innostava, rohkaiseva ja kannustava kohtaaminen ja osoitus välittämisestä ilman suorittamisen ja arvioinnin tuloa. Varhainen puuttuminen ja yksilöiden huomioiminen ovat nuorisotyön huomattavin panos ja lisä koulun monialaiseen oppilashuoltotyöhön. (Leppä 2010b, 75–77.)

5.1 Yhteisöpedagogi kehittämässä oppivaa ryhmää

Yhteisöpedagogi voi työskennellä niin yksilö- kuin ryhmäohjaajanakin. Koulussa yhteisöpedagogi paneutuu yksilön tarpeisiin ja tukemiseen nuorten elämähallintataitojen edistäjänä ja elämähallinnan tukijana esimerkiksi pienryhmissä sekä oppituntien aikaisen päivystystoiminnan keinoin. Tunne- ja ryhmätyötaitojen sekä itsetuntemuksen edistäjän välineinä ovat pienryhmätoiminta, harrastetoiminta ja ryhmätyöt, luokkakohtainen työskentely sekä kerho- ja teemapäivät ja -viikot. Kiusaamisen joh-

donmukaisen ehkäisemisen ohella pyritään samalla tukemaan nuorten kasvua ja edistämään koulun yhteisöllisyyttä. (Kauhanen 2011, 18)

Yhteisöllisen pedagogiikan pohjalta on helposti perusteltavissa koulussa järjestettävien teemapäivien, tempausten ja tapahtumien sekä koulun juhlien toteuttaminen niin, että oppilaat otetaan mukaan suunnitteluun ja toteutukseen. Välituntitoiminta, kerhot, oppilaskunta- ja tukioppilastyö sekä nivelvaihtotyö ryhmätyksineen ovat kaikki yhteisöpedagogin osaamisaluetta. Etenkin aihekokonaisuutena Ihmisenä kasvaminen ja Osallistuva kasvatus sekä yrittäjyys (OPH 2014, 20, 23-24) läpäisevät miltei kaiken nuorisotyön toiminnan ja edistävät sen takia nuorisotyön nivoutumista kouluun.

Yksilöohjaus, työrauhan ylläpitäminen ja pienryhmät edustavat yksilötyötä. Yksilötyössä tuetaan yksilön kykyä hallita elämäänsä ja näin yksilön valmiuksia toimia yhteisössä. Yhteisöllisen pedagogiikan toiminta on kaikinensa kiusaamisen ehkäisyä, sillä oppilaiden keskinäisen vuorovaikutuksen myönteinen kehitys ja jaetut positiiviset elämykset tuottavat kouluun myönteistä ilmapiiriä, jossa kiusaamisen todennäköisyys on pienempi (Hamarus 2008, 134–135, 140–141). Myös huoltajat osallistetaan mukaan koulun toimintaan lisäämällä kodin ja koulun välistä yhteistyötä, mikä kasvattaa koulu yhteisön käsittämään vanhemmatkin.

5.2 Yhteisöpedagogin rooli kouluympäristössä

Yhteisöpedagogin toteuttamassa sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä painottuu työ ryhmien ja yhteisön parissa. Tätä kutsutaan yhteisöpedagogiikaksi. Siitä huolimatta yhteisöllisyyden korostaminen ei sulje pois yksilöä ja sen ainutlaatuisuuden huomiointia. Yhteisöön kuulumisen kokemuksella on huomattava merkitys nuoren identiteetin muodostumiselle ja persoonallisuuden kehittymiselle. Ihmisen minäkäsitys muodostuu vuorovaikutuksen kautta sekä itsensä peilaamisella suhteessa muihin ympärillä oleviin ihmisiin. (Hämäläinen 1999, 62–63.)

Yhteisöpedagogi tarjoaa nuorille tilaisuuden toteuttaa sekä suunnitella erilaista koulun toimintaa nuorten omista lähtökohdistaan käsin sekä heidän toiveidensa mukai-

sesti. Koulunuorisotyötä tekevä yhteisöpedagogi toimii yhdessä kokemisen sekä tekemisen koordinoijana ja vaikuttamisen edistäjänä. Koordinaattori auttaa käytännön asioiden järjestämisessä sekä välittää tietoa eri tahojen kesken. Yhteisöpedagogi seuraa kouluyhteisön aikuisten ja nuorten signaaleja pohtien samalla niitä keinoja, joilla toimintaympäristöä olisi mahdollista kehittää. Ideaalilanteessa kehitystyö päättyy nuoren ja aikuisen kesken välittömämpään yhteistyöhön, ja keskusteluilmapiirin edistymisen kautta kouluyhteisön avoimuus sekä hyvinvointi lisääntyvät. Yhteisöpedagogi voi myös toimia merkittävänä sillanrakentajana kodin ja koulun välillä. Keskeisenä yhteisöpedagogin tavoitteena tässä tehtävässä on parantaa kotien sitoutumista yhteisiin kasvatustavoitteisiin ja näin kehittää yhteistyötä kodin ja koulun välillä. (Kauhanen 2011, 19)

Yhteisöpedagogin ammatillinen asiantuntijuus muodostuu erilaisista kompetensseista. Näitä ovat yhteisöllinen, pedagoginen, yhteiskunnallinen ja kehittämisosaaminen. Ryhmädynamiikan tuntemus, yhteisöllisyyteen ohjaaminen sekä yksilöitä osallistavat menetelmät ovat yhteisöpedagogin toiminnan lähtökohta, jota vahvistaa kasvatuksen ja kehityksen lainalaisuuksien tietoperustan tunteminen sekä siitä ammennettava taito soveltaa opittuja menetelmiä kohderyhmän tarpeiden mukaisesti. Osallisuuden edistäminen sekä yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen tukeminen perustuvat tietoon yhteiskunnan rakenteista. (Ks. HUMAK 2011, 19.) Kompetenssien eri osa-alueet luovat yhteisöllisen pedagogiikan toteuttamiselle hyvän perustan ja tältä pohjalta yhteisöpedagogi toimii koulussa pätevänä ammattilaisena.

Yhteisöpedagogin on tarkoitus olla kouluympäristössä se henkilö, jolla on aidosti aikaa nuorille. Hän on kuuntelija ja mukana kulkija, joka on helposti lähestyttävissä ilman ajanvarausta. Yhteisöpedagogi kuuntelee ja kuulee nuorten tunteita sekä kokemuksia ja hän toimii näin matalan kynnyksen lähiohjauspalveluna. Tarvittaessa hän on se, joka ohjaa nuoret eteenpäin muiden ammattilaisten puheille. Yhteisöpedagogi on läsnä oleva aikuinen koulun arjessa silmä- ja korvaparina, joka valppaan toimintansa lisäksi havainnoi kouluyhteisöä pyrkien huomaamaan esimerkiksi kiusaamisen, yksinäiset tai muut nuoret, jotka tarvitsevat ehkäisevää tukea. Hän antaa opettajille aikaa ja mielenrauhan keskittyä omaan vahvuuteensa, opetustyöhön. Yhteisöpedagogin rooliin ei kuulu nuorten arvioiminen tai rankaiseminen, vaikka yhteisöpedagogi

tarvittaessa puuttuukin sopimattomaan käytökseen. Vapaa-ajalla tapahtuvat mahdolliset kontaktit lisäävät nuorten luottamusta ja tuntemusta. (Kauhanen 2011, 18)

Nuorten tarpeisiin vastaaminen on käytännössä sitä, että työntekijä seuraa joko tarkkailemalla tai keskustelemalla nuorten tarpeita ja kehittää sitten sosiaalisia sekä personalisaatiota parantavia oppimisympäristöjä. Samalla luodaan luottamuksellista kasvatussuhdetta, joka perustuu molemminpuoliseen vuorovaikutukseen. (Nieminen 2007, 35.) Yksi periaate on nuoren kansalaisuuden lujittaminen, minkä vuoksi nuorisotyössä nuoret nähdään yhteisönsä aktiivisina ja osallistuvina jäseninä (emt.).

6 OPINNÄYTETYÖN TUOTOS

Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi Tohmajärven Tietäväisen koululle käyttöön jäävä, seiskaluokkien parissa tehtävälle koulunuorisotyön ajatukselle perustuva kooste toiminnallisista harjoituksista, joilla kouluviihtyvyyttä voidaan edistää. Opinnäytetyömme on myös tuotos, jota koulu voi hyödyntää, koska tuomme siinä esille Tohmajärven Tietäväisen peruskoulun 7-luokkien oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia omasta ryhmästään sekä koulustaan. Opinnäytetyö sekä erillinen tuotos yhdessä sisältää havaintojamme sekä teoreettiseen tietoperustaan nojautuvia kehittämisehdotuksia, joita muodostuivat analysoidun aineiston perusteella. Opinnäytetyöhön on koostettu koulunuorisotyön tavoitteet sovellettavaksi Tietäväisen koululla sekä muutama konkreettinen työskentelytapa ja toimintamalli, kuinka tavoitteet voidaan saavuttaa. Tuotosta on mahdollista soveltaa myös muilla kouluilla tehtävälle koulunuorisotyölle, vaikka tuotoksemme onkin suunnattu nimenomaan Tietäväisen peruskoululla toteutuvalla koulunuorisotyölle. Seuraavaksi kuvailemme opinnäytetyömme ja tuotoksen merkittävyyttä, tarkoitusta ja hyödynnettävyyttä.

Opinnäytetyö sisältää selvityksen 7-luokkien nykyisestä tilanteesta oppilaiden näkökulmasta ja tuotos puolestaan konkreettisia ideoita tilanteen kehittämiseksi, joita opettajat käyttävät oman harkinnan ja tarpeen mukaan. Opettajat saavat informaatiota oppilaista ja informaatiota käytetään koulun sisäisesti pohjautuen haastateltavien henkilöllisyyden suojaan. Anonymiteetti antaa tilaa sekä suojaa arkojen asioiden kä-

sittelylle, koska se rohkaisee ihmisiä kertomaan asioista rehellisesti ja suoraan ja parantaa tällöin aineiston laadun objektiivisuutta (Mäkinen 2006, 114).

6.1 Tuotoksen tehtävä ja tarkoitus

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, kuinka voi kehittää ryhmähenkeä Tietäväisen peruskoulun 7-luokilla ja kuinka yhteisöpedagogin tutkinto ja osaaminen voi kehittää oppivien ryhmien sitä puolta, joka jää opettajien toimenkuvan ulkopuolelle. Asetetut tavoitteet perustuivat Tietäväisen peruskoulun vararehtorin toiveeseen sekä oppilaiden oman kokemusmaailman huomioimiseen. Yksiselitteisesti määritellyt tavoitteet selventävät opinnäytetyömme tarkoitusta ja merkitystä koulussa ja havainnollistavat, miksi nuorisotyötä ylipäättään tehdään koulussa. Siksi tuotosta on merkittävää jakaa peruskoulun opettajien sekä muun henkilökunnan tarkasteltavaksi. Jotta uusi lukukausi käynnistyy siten, että kaikki koulun toimijat ovat ajan tasalla myös koulunuorisotyön tilanteesta, opinnäytetyö sekä tuotos on kannattavaa tuoda koulun henkilöstön tietoisuuteen loppuvuodesta 2015.

6.2 Tuotoksen kuvailu

Tuotos pitää sisällään toiminnallisia harjoituksia. Kehotukset perustuvat meidän näkemyksiin tämän hetkisestä tilanteesta 7-luokilla ja kuinka tilannetta voi kehittää myönteiseen suuntaan. Kehittämistä varten esittelimme PowerPoint muodossa olevaa tuotosta.

Tuotos sisältää edesauttavat harjoitteet toiminnallisessa muodossa. Nuoria ei voi pakottaa olemaan yhtenäinen ryhmä, mutta asiaan on kuitenkin mahdollista vaikuttaa. Esittelemme kolmea eri toimintamuotoa, jotka sopivat kouluympäristöön ja ovat helppoja toteuttaa. Haastattelussa olleet nuoret totesivat tuntevansa kaikki luokallaan olevat. Kyseinen asia ei välttämättä osoita sitä, että ryhmä pystyy toimimaan yhtenäisenä.

Ensimmäinen toiminnallisen harjoituksen ehdotus on ryhmän, eli luokan yhtenäisyyden ja toimivuuden testaaminen värikooditoiminnalla. Käytännössä toteutettuna esimerkiksi maanantaipäivä on värikoodipäivä, jolloin tietyn värisissä vaatteissa olevat nuoret istuvat vierekkäin tai tekevät ryhmätehtäviä yhdessä, mikäli päivän aikana sellaisia tehtäviä on. Värikoodipäivien tarkoitus on selvittää, kuinka monta sisäistä pienryhmää ryhmissä on, mikäli sellaisia lainkaan on. Värikooditeeman jatkuessa on mahdollista seurata, että suhtautuvatko nuoret avoimesti ja leikkimielisesti toimintaan. Mikäli näin ei ole, nuoret oletuksemme mukaan ryhtyvät sopimaan keskenään ennakkoon, minkä värisiä vaatteita he käyttävät seuraavana värikoodipäivänä. Asia osoittaa sen, että nuoret haluavat ja viihtyvät ainoastaan tiettyjen henkilöiden parissa omasta ryhmästään, jolloin ryhmän yhtenäisyys on vajaavaista.

Toinen suunnitelmamme mukainen toimintamalli edesauttaa ryhmän sisäistä yhtenäisyyttä tai vahvistaa sitä. Toimintamalli pitää sisällään osallistavaa toimintaa, mikä osallistaa koko ryhmän. Aamunavaukset ovat vanha kouluperinne. Aamunavauksen suunnittelu ja toteutus vaihtelee eri koulujen mukaan. Harjoituksessa aamunavaukseen osallistuva 7-luokka päättää omatoimisesti, kuka tai ketkä pitävät aamunavauksen. Aamunavauksessa kuuluu kertoa jokin lyhyttarina koskien heidän koulua tai luokkaa. Lyhyttarina voi olla tositapahtumiin perustuva tai fiktiivinen kertomus. Lyhyttarinassa täytyy ottaa huomioon eettiset, moraaliset ja hyvien käytöstapojen käytännöt. Tämä sen takia, että lyhyttarinassa ei saa olla ketään loukkaavia tai henkilökohtaisia asioita. Kielenkäytön täytyy olla asiaankuuluvaa ja hyvien tapojen mukaista. Lyhyttarinan valmistuessa nuoret päättävät, minkä musiikkikappaleen he haluaisivat soittaa aamunavauksen päätteeksi. Lyhyttarinan sekä musiikkikappaleen valinta ja esityspäätös täytyy olla koko ryhmän hyväksymä. Lopullisen tuotoksen tarkastelu ja esityspäätös jää luokanvalvojan tai muun opettajan vastuulle. Tavoitteena tässä toimintamallissa on tarkastella ryhmän valmiuksia ryhmätyöskentelyyn ja kykyyn tehdä yhtenäisiä päätöksiä.

Viimeisessä toimintamallissa luokanopettaja määrää oppitunnin ajaksi apuoppilaan. Apuoppilaan tehtäviin kuuluu seurata oppitunnin kulkua sekä auttaa muita oppilaita heille opettajan määräämissä tehtävissä. Apuoppilaan ei ole tarkoitus toimia koulunkäyntiavustajana vaan saada kokemus siitä, että hän on tärkeä ryhmälleen, häntä arvostetaan ja hän kuuluu tähän ryhmään. Menetelmä on osallistavaa toimintaa ja se

ja samalla rooliharjoitus. Apuoppilaan tehtäviin voi myös kuulua oppitunninmateriaalin jakaminen muille oppilaille, mutta sen ei pidä olla ainut tai ainoita asioita, joita apuoppilas suorittaa. Apuoppilalle voi antaa tehtäviä kuten tehtävien tarkastus eli ovatko kaikki oppilaat tehneet heille määrättyt tehtävänsä oppitunnin aikana. Apuoppilaan tulisi vaihtua oppitunnin jälkeen. Kyseinen menetelmä ei tietenkään sovi kaikkiin oppitunteihin. Sopivat tai menetelmään soveltuvat oppiaineet ovat muun muassa maantieto, biologia ja äidinkieli. Apuoppilaspäiviä viikossa tulisi olla enintään kaksi ja valittuina viikonpäivinä sekä päivän aikana vaihtuvia apuoppilaita tulisi olla enintään kaksi. Edellä mainitut rajoitukset siitä syystä, että toiminnan täytyy pysyä mielekkäänä ja liiallinen painostaminen ei tuo haettua tulosta. Esimerkiksi jos päivän aikana toimii kaksi apuoppilasta, jää jäljelle yksi valittu koulupäivä ja kaksi apuoppilasta loppuviikolle. Koulun opettajat voi toteuttaa sekä soveltaa menetelmää oman harkinnan mukaan.

6.3 Tuotoksen sovellettavuus

Opinnäytetyö antaa tietoa oppilaiden kokemuksista, innostuksen tasosta ja kouluviihtyvyydestä Tietäväisen koulun opettajille. Tietoa voidaan hyödyntää oppimisympäristön ja luokkien ryhmähengen parantamiseen. Työmme ja etenkin tuotoksen onnistumista arvioi ensisijaisesti opinnäytetyön työelämäohjaaja sekä muut Tietäväisen peruskoulun opettajat. Opinnäytetyötä voidaan pitää onnistuneena, mikäli sen voidaan osoittaa saavuttaneen tarkoituksensa sekä tavoitteensa ja mikäli se saa aikaan konkreettisia tuloksia työelämän kehittämisessä.

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman sanoittaminen tarjoaa nuorisolan ulkopuoliselle lukijalle kuvan yhteisöpedagogin (AMK) kompetensseista ja mahdollistaa työtehtävien suunnittelun yhteisöpedagogin yhteisöllistä, pedagogista ja yhteiskunnallista asiantuntijuutta hyödyntäen. Joissakin tilanteissa yhteisöpedagogin on kyettävä toimimaan myös itsenäisesti, vaikka yhteisöpedagogi tekeekin yhteistyötä muiden koulun ammattilaisten kanssa. Tämän vuoksi koulun yksilöllisiin toimintatapoihin perehtyminen on välttämätöntä jo heti työn alkaessa.

7 LOPUKSI

7.1 Oman työn arviointi Aleksii Kaminskij

Opinnäytetyön aiheenvalintaan vaikutti suuresti minun omat kiinnostukseni ja halukkuuteni työllistyä peruskouluun tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tilaaja on minulle ennestään tuttu ja ympäristö, jossa opinnäytetyötä tein, on myös tuttu minulle ennestään. Kyseessä on minun entinen kouluni, jossa työskentelee tälläkin hetkellä minun entisiä opettajiani. Opinnäytetyösopimuksen solmimiseen johtava polku oli minulle sekä kollegalleni mutkaton ja vaivaton, jolloin pääsimme heti aloittamaan suunnitteluvaiheen ja miettimään, mitä me tulemme tekemään. Aiheen rajausta tuotti minulle vaikeuksia, mutta asiaan vaikutti myös kollegani esittämät ehdotukset. Kollegani osasi antaa minulle puolueettomia ehdotuksia, kun minä vuorostaan pyrin ottamaan aiheeseen liikaa minua kiinnostavia asioita. Tämä selvisi minulle liian myöhään ja vaikutti loppusuoritukseen. Aiheen rajaukseen vaikutti myös meille lehtoreiden sekä toisten opiskelijoiden antama palaute. Omalta osaltani epäonnistuin aiheen rajauksessa tulosten haasteiden kanssa. Minun onnekseni opinnäytetyön tekijöitä oli kaksi.

Aiheen selvittelyn ja rajauksen jälkeen suunnittelimme opinnäytetyön tuotosta. Prosessin aikana suunnittelin ja visioin, minkälaisen tuotoksen haluaisin tehdä. Lopullisen tuotoksen päätös syntyi minun ja kollegani yhteisellä harkinnalla. Otimme huomioon oman osaamisen ja voimavarat. Ennen, kun ryhdyimme toimeen, saimme erittäin hyvän vinkin lehtoriltamme, minkälainen tuotos voisi olla. Vinkin avulla me saimme heti kiinni ajatuksesta ja ryhdyimme toteuttamaan tuotostamme. Kyseisen prosessin aikana parityöskentelymme sujui hyvin. Tuotoksesta tuli minua ja kollegaani miellyttävä lopputulos.

Aiherajauksesta huolimatta opinnäytetyöhön kuuluvan kirjallisen osion kirjoittaminen tuotti minulle ongelmia. En pystynyt selvittämään ajatuksia sen suhteen, mitä minä kirjoitan pysyäkseen rajatussa aiheessa, tai kuinka kuvailen tiettyä aiheen valintaa ja mitkä tietolähteet ovat sopivia tuotokselle. Asiaan vaikuttaa pyrkimykseni työllistyä peruskouluun tai muuhun kouluun. Kouluissa tarvitaan nuoriso-ohjaajia, työllistymiselle tarvitaan jokin mallisuoritus tai hyvä perustelu. Opinnäytetyö on hyvä näyttö

sitä varten. Minä keskityin tekemään tuotosta silloin kun minun olisi pitänyt keskittyä tekemään opinnäytetyötä ammattikorkeakouluun. Sain kuitenkin lopulta suunnattua keskittymiseni työn kannalta olennaisiin asioihin.

Lopuksi haluaisin mainita, että aiheen valinta perustui minun henkilökohtaisiin kiinnostuksiin. Asia ei kuitenkaan ole niin, että henkilökohtainen kiinnostukseni vaikutti koko opinnäytetyöhön. Henkisellä tasolla suhtaudun neutraalisesti opinnäytetyöhön sekä tuotokseen. Opinnäytetyö kuvastaa hyvin minun osaamistani sekä minun heikkouksiani. Lopputulokseen olen tyytyväinen ja voin käyttää kyseistä opinnäytetyötä jatkossa työssäni muistutuksena heikoista puolistani kuten kirjoittaminen.

7.2 Oman työn arviointi Jaakko Leppänen

Opinnäytetyömme on laajuudeltaan niukka kahden henkilön yhteistyön tulokseksi. Kerätty tietoperusta on melko kattava ja se linkittyy tekemiimme haastatteluihin. Opinnäytetyömme antaa huomiota tärkeälle asialle, nuorille ja kouluviihtyvyydelle, mutta kehittää työelämää ja antaa uutta tietoa kuitenkin kohtalaisen vähän. Työnjako opinnäytetyön prosessin eri vaiheissa oli tasapuolinen ja siihen nähden onnistunut. Kerätty aineisto vastaa opinnäytetyön tavoitetta ja tarkoitusta ja aineistoa on analysoitu perustellusti. Ylipäätään perustelut valinnoille opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa on määritelty useimmissa kohdissa verraten selkeästi ja uskottavasti. Kuitenkin aineiston analyysivaiheessa dialogi tietoperustan kanssa on vähäistä. Työn kielihuolto on tasoltaan vaihtelevaa, mutta omaan panokseeni olen työni suhteen tyytyväinen.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. My Generation Oy: Ryttylä.

Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilén Marika 2003. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.

Aapola, Sinikka 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Vaasa: Ykkös-Offset.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Haapaniemi, Rauno & Raina, Liisa 2014. Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Hamarus, Päivi 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Hiltunen, Leena 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Oppimateriaaleja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 16.10.2105

http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. 4., uudistettu laitos. Porvoo – Helsinki – Juva: WSOY.

Hoikkala, Tommi 2007. Esipuhe. Teoksessa Pitkänen Reetta Palveluiden väliin putoamisesta yhteisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventaari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 13. Viitattu 12.11.2015

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/inventaari.pdf>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Opinto-opas 2011–2012. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.10.2015.

<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/07/humak-opinto-opas-2011-2012.pdf>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015. Oppimateriaaleja. Viitattu 28.9.2015.

https://pro.humak.fi/bin/humak/student_services/sub_forum_subject01.pl?27302/27302/3/30/58983

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999.

Jauhiainen, Riitta & Eskola, Marjatta 1994. Ryhmäilmiö. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Julkunen, Henna & Kotilainen, Martta 2008. Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläkouluun siirtymisestä ja siirtymävaiheen tuen tarpeesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Kataja, Jukka & Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kauhanen, Annika 2011. Yhteisöllisen pedagogiikan ABC. Koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin. Viitattu 14.10.2015.

<http://www.tyoelamanverkko-opisto.fi/materials/yhteisollisen-pedagogiikan-abc.pdf>

Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-Tuotanto Oy.

Kopakkala, Aku 2011. Porukka, jengi, tiimi, ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Kukkonen, Sini 2011. ”Meillä saattas olla ihan kuollu luokka”: Koulunuorisotyön vaikutus kouluviihtyvyyteen. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Kurki, Leena 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: SoPhi.

Kuronen, Ilpo 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Nuorisotutkimus (28) 3/2010. Osallisuus ja sosiaalinen vahvistaminen, 36–41.

Laine, Kaarlo 2000. Koulukuvia. Koulu nuorten kokemistilana. Jyväskylä 2001: Kopiajyvä.

Latvala, Henna & Rantala, Jonna 2001. Oppilaan tukeminen yläasteelle siirtyessä. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma.

Leppä, Tanja 2010b. Tavoitteellinen nuorisotyö koulussa – monialaista tukea kasvuun, hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen. Nuorisotutkimus (28) 3/2010. Osallisuus ja sosiaalinen vahvistaminen, 74–84.

Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Nieminen, Juha 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.). Nuorisotyötä on tehtävä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 76, 21–43.

Nieminen, Juha 2010. Puuttuva lenkki – nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehiksenä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.). Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisu 73, 30–63.

Nuorisolaki 27.1.2006/72. Viitattu 15.10.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

OPH = Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet. Viitattu 15.10.2015.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pietarinen, Janne. 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 50. Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Pennington, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Suomentanut Marja Ahokas. Helsinki: Gaudeamus.

Pohjola, Kirsi 2010. Nuorisotyö kouluissa. Nuorisotyö osana monialaista oppimista. A: Tutkimuksia ja raportteja 54. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkwwwstructure/14248_20100920084308-1473-URNISBN9789515882851.pdf

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2005. Yhteisöllinen pedagogia. ”...ettei tarvitse tehdä yksin”. Tallinna: Arator Oy.

Riutta, Anna-Maija 2010. Nuorten tukeminen peruskoulun siirtymävaiheissa – siirtymä alakoulusta yläkouluun. Nuorten Akatemia. Hankeraportti. Viitattu 12.11.2015.

http://www.nuortenakatemia.fi/Opettajalle/Tukea_seiskoille/Rehtoreille

Salovaara, Reija & Honkonen, Tiina 2000. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sarha, Marja-Liisa 2005. Nuorisotyöntekijänä peruskoulussa. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) 2005. Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 1/2005, 19–38.

Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu 2015. Tohmajärven kunnan opiskeluhuollon strategia. Henkilökunnan materiaalit.

Vesanen, Jari 2015. Suullinen tiedonanto 30.9.2015. Tohmajärvi: Tohmajärven Tietäväisen peruskoulu.

LIITTEET

Lupalomake haastattelua varten

Tämä lupalomake toimii kirjallisena suostumuksena osallistumisesta haastatteluun koskien Tohmajärven Tietäväisen koulun yläluokkien kehittämistyötä varten. Suostumuksellanne annatte luvan haastatteluaineiston käyttöön opinnäytetyössä sekä suostutte opinnäytetyön julkaisemiseen. Haastateltavien henkilötietoja käsitellään luottamuksellisesti siten, ettei kukaan henkilö ole tunnistettavissa julkaistussa tekstissä. Sekä haastateltavan, että haastateltavan lapsen huoltajan tulee allekirjoittaa lupalomake.

(Humanistinen ammattikorkeakoulu, Aleksi Kaminskij ja Jaakko Leppänen)

Annan suostumukseni lapseni haastattelemista varten.

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja aika

Suostun osallistumaan yllä mainittuun haastatteluun ja minulle on selvitetty, että minusta kerättävää tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei minua voida tunnistaa julkaistusta tekstistä.

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelukysymykset

7-luokkalaisille ymmärrettävät ja selkeät kysymykset:

Kysymyksiä voi tarvittaessa täsmentää tai jättää pois haastattelun edessä. Haastattelu on puolistrukturoitu ja antaa mahdollisuuden haastattelijalle ohjata haastattelun kulkua haastateltavan asenteen ja vastausten mukaisesti.

1. Kuinka opiskelusi uudessa koulussa on lähtenyt käyntiin? (mitä odotuksia/toiveita sinulla on ryhmääsi kohtaan?)
2. Viihdytkö omassa ryhmässäsi? Miksi tai miksi et?
3. Asteikolla yhdestä viiteen, kuinka tärkeänä pidät ryhmääsi itsellesi? (miksi?)
4. Koetko koulussa oppimasi asiat itsellesi hyödylliseksi? (vaikuttaako ryhmäsi mielipiteeseesi?)
5. Koetko ryhmäsi voivan vaikuttaa oppituntiin ja siellä puhuttaviin asioihin?
6. Saatko apua muilta luokkalaisilta oppitunneilla tai kotitehtävissä?
7. Häiritäänkö sinua oppitunneilla? (Ärsyttääkö sinua muiden käytös oppitunneilla, haluatko lähteä pois luokasta tai loppuuko kiinnostus oppituntiin?)
8. Onko sinulla hyvä olla välitunneilla? Vaikuttaako ryhmäsi tähän?
9. Jos saisit antaa arvosanan tähtinä opettajille, kouluviihtyvyydelle ja omalle luokalle, miten jakaisit tähdet (asteikko yhdestä viiteen)?
10. Tuleeko mieleesi jotain todella hyvää ja todella huonoa kokemusta omasta ryhmästäsi oppitunnilla tai sen ulkopuolella? Mitkä ne ovat?

Ryhmähenkeä nostattavia harjoitteita 7-luokille

Tuotettu 2015
Aleksi K. & Jaakko L.

Harjoitteiden tarkoitus

- Nostattaa ryhmän eli luokan ryhmähenkeä
- Esittelyssä on kolme erilaista menetelmää, joita voi käyttää ja soveltaa koulussa oppitunnin aikana
- Menetelmät ovat selkeitä ja helppoja toteuttaa
- Tarvittavat asiat ovat seuraavat:
  - ryhmä/luokka
  - luokkatila tai muu tila
  - luokanopettaja/ohjaaja
  - harjoitteen/menetelmän ohjeistus

1. MENETELMÄ: Värikooditeemapäivä

- Oppilaat, joilla on samanvärisiä vaatekappaleita kuten esimerkiksi punainen paita, istuvat vierekkäin ja työskentelevät parina tai ryhmässä teemapäivän ajan.
- Toteutus:
Teemapäivä järjestetään oman harkinnan mukaan kerran viikossa tai kerran kuukaudessa (mahdollisuuksien mukaan)

Tarkoitus

Selvittää:

- Onko ryhmässä/luokassa sisäisiä pienryhmiä. Mikäli on, voidaan olettaa nuorten sopivan keskenään, minkä värisiä vaatteita he laittavat päälleen värikooditeemapäivänä (pysyäkseen yhdessä)
- Kuinka nuoret suhtautuvat kyseiseen teemapäivään
- Viihtyvätkö nuoret kaikkien ryhmäläisten kesken vai ainoastaan tiettyjen henkilöiden kanssa

2. Menetelmä: Aamunavaus

Oppilaat suunnittelevat ryhmän kesken aamunavauksen. Siihen kuuluu lyhyt tarina omasta koulusta tai ryhmästä/luokasta. Lyhyt tarina voi olla tositapahtumiin perustuva tai keksitty. Aamunavaus lopetetaan yhdessä valitulla musiikkikappaleella.

- Toteutus:

Ryhmä miettii ja suunnittelee, minkä tarinan he haluavat kertoa. Valitsevat yhden tai useamman kertojan. Nuoret päättävät yhdessä, minkä musiikkikappaleen he haluavat soittaa.

Tarkoitus

- Olla osallistavaa toimintaa koko ryhmälle, edistää ryhmähenkeä ja yhteen kuuluvuutta.
- Antaa mahdollisuuden seurata ja tarkastella, kuinka ryhmän jäsenet pystyvät toimimaan yhdessä ja tekemään yhtenäisiä päätöksiä.
- Huomio! Lyhyttarinoiden sisältö täytyy tarkistaa etukäteen ja antaa tarvittaessa korjauskehotuksia tai kieltää lyhyttarina sisällön vuoksi (kokonaan)
- Lyhyttarinassa ei saa esiintyä henkilökohtaisesti loukkaavia asioita, epäeettisiä asioita, kiro sanoja jne.

3. Menetelmä: Apuoppilas

- Opettaja määrää oppitunnin ajaksi apuoppilaan. Apuoppilas toimii opettajan sekä muiden luokkalaisten apuna.
- Yksi apuoppilas yhtä oppituntia kohden. Apuoppilas on kiertävä titteli oppilaalta oppilaalle, joka määräytyy ennalta tehdyn listan mukaan tai opettajan määräyksestä.

Toteutus:

- Apuoppilaan valitseminen. Apuoppilaan tehtävät ovat esimerkiksi jakaa oppitunnin aineistoa muille oppilaille.

- Apuoppilas tarkistaa oppitunnin aikana tehdyt tehtävät.
- Kaikki oppiaineet eivät sovi tähän menetelmään. Sopivia ovat esimerkiksi lukuaineet kuten maantieto, biologia ja äidinkieli. Apuoppilaspäiviä tulisi olla viikossa enintään kaksi ja viikon aikana apuoppilaita tulisi olla enintään neljä.

Tarkoitus:

- Apuoppilasharjoitus on osallistavaa toimintaa ja rooliharjoitus.
- Tarkoituksena tuottaa yhteenkuuluvuudentunne siitä, että minä olen tärkeä ja kuulun tähän ryhmään.
- Tekemisen meininki, minäkin osaan!